

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV DĚJIN UMĚNÍ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Dřevořezbářské práce v interiérech zámku Hluboká nad Vltavou
a jejich kontext v Čechách a na Moravě

Vedoucí práce: PhDr. Michal Šroněk, CSc.

Autor práce: Michaela Klimešová

Studijní obor: Dějiny umění

Ročník: 4

2013

Prohlašuji, že svojí bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice 3. května 2013

.....

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych poděkovala vedoucímu bakalářské práce PhDr. Michalu Šroňkovi, CSc. za všestrannou podporu při řešení této práce, za jeho cenné rady, připomínky a trpělivost. Dále bych ráda poděkovala správě zámku Hluboká nad Vltavou kastelánu Ing. Miroslavu Pavlíčkovi, správě zámku Sychrov a zámku Lednice za poskytnutí prostoru k vyfotografování interiérů. Nakonec bych ráda poděkovala Markétě Novákové za překlad anotace a korekturu textu.

ANOTACE

Michaela Klimešová

Dřevořezbářské práce v interiérech zámku Hluboká nad Vltavou a jejich kontext v Čechách a na Moravě

Bakalářská práce se zabývá podrobným zpracováním vývoje dřevořezeb v interiéru zámku Hluboká nad Vltavou. Jde o dřevořezby zhotovené v období historismu 19. století, tedy mezi léty 1838–1871. Návrhy pro řezbářské práce zhotovil vídeňský řezbář František Schroth spolu s Franzem Beerem. Práci pak provedli např. Jan Vondruška, Jakub Zeiner, Jan Pták a další. Dřevořezby jsou v interiérech adjustovány např. na obkladech stěn, na stropech jako kazetování a mají jak ornamentální, tak i figurální charakter.

Text je členěn do sedmi hlavních tematických celků. V úvodu práce jsou shrnuty důvody proč se věnovat právě tomuto druhu uměleckořemeslné práce a cíle studie. Dále následuje výčet literárních pramenů, které byly použity pro sepsání této práce, s osobním komentářem. Práce je z větší části zaměřena na podíl architekta na vzniku dřevořezeb, dále jejich provedení a vztah k celkové výzdobě interiérů včetně intarzovaných parket. Nedílnou součástí práce tvoří sepsaný výběrový katalog popisovaných místností na zámku Hluboká, včetně komparovaných lokalit – Lednice a Sychrov. Druhým a hlavním předmětem zkoumání je především komparace dřevořezeb v interiérech zámku Hluboká s dřevořezbami interiérů zmíněných dvou zámků, tomuto tématu je věnován poslední tematický celek.

Vedoucí práce: PhDr. Michal Šroněk, CSc.

ABSTRACT

Michaela Klimešová

Woodcarving works in the interior of the chateau Hluboká nad Vltavou and it's context in Bohemia and Moravia.

This bachelor thesis presents a detailed study of wood carving development in the interior of the chateau Hluboká nad Vltavou. These woodcarvings were made during 19th century, between the years 1838–1871. Artwork drafts for these carvings were made by the Viennese sculptor František Schroth, along with Franz Beer. Carving work itself was realized by Jan Vondruška, Jakub Zeiner, Jan Pták, and more. Woodcarvings in the interior are mounted on wall or ceiling also as tiles and have both ornamental as well as figurative character.

The text is divided into seven main thematic parts. The introduction summarizes the reasons why devote precisely this kind of arts and crafts, and also defines the study goals. This is followed by a list of literary sources, which were for this study necessary, including personal comments. The work is largely focused on the architect's influence on woodcarvings, as well as their own carving and their relationship to the overall interior decoration including inlaid parquets. An integral part of the thesis is a written selective catalog of discussed rooms in the chateau Hluboká, including rooms of compared castles – Lednice and Sychrov. The second and main subject of the study is specially comparison of interior woodcarvings in the castle Hluboká to interior woodcarvings in castles Lednice and Sychrov. This topic is covered in the last thematic part.

Supervisor: PhDr. Michal Šroněk, CSc.

Obsah

1. ÚVOD	8
2. PŘEHLED LITERATURY	10
3. DŘEVO V OBYTNÉM ŠLECHTICKÉM A MĚŠŤANSKÉM INTERIÉRU	13
4. ZÁMEK HLUBOKÁ NAD VLTAVOU	16
4.1. Dějiny	16
4.2. Objednavatelé – Schwarzenbergové	18
4.3. Tvůrci řezeb na Hluboké	21
4.4. Katalog místností.....	25
4.4.1. SCHODIŠŤOVÁ VSTUPNÍ HALA	25
4.4.2. LOŽNICE KNĚŽNY ELEONORY	26
4.4.3. SOUKROMÁ MODLITEBNA KNĚŽNY	27
4.4.4. OBLÉKÁRNA	28
4.4.5. HAMILTONŮV KABINET	28
4.4.6. RANNÍ SALON	29
4.4.7. ČÍTÁRNA	30
4.4.8. MALÁ JÍDELNA.....	31
4.4.9. KUŘÁCKÝ SALON.....	32
4.4.10. PŘIJÍMACÍ SALON	32
4.4.11. VELKÁ JÍDELNA	33
4.4.12. KNIHOVNA	35
5. ZÁMEK SYCHROV	37
5.1. Dějiny	37
5.2. Objednavatelé – Rohanové.....	38
5.3. Tvůrci řezeb.....	40
5.4. Katalog vybraných místností.....	42
5.4.1. SCHODIŠŤOVÁ HALA.....	43
5.4.2. VELKÁ JÍDELNA	44
5.4.3. KNIHOVNA	45
5.4.4. KULEČNÍKOVÝ SÁL	46

6. ZÁMEK LEDNICE.....	48
6.1. Dějiny	48
6.2. Objednavatelé – Lichtensteinové	49
6.3. Tvůrci řezeb na Lednici.....	50
6.4. Katalog vybraných místností.....	51
6.4.1. SCHODIŠŤOVÁ HALA.....	51
6.4.2. TYRKYSOVÝ SÁL	52
6.4.3. KNIHOVNA	53
7. KOMPARACE DŘEVOŘEZBÁŘSKÉ PRÁCE NA HLUBOKÉ NAD VLTAVOU, SYCHROVĚ A LEDNICI	55
7.1. Porovnání dřevořezeb.....	55
7.2. Možné důvody shod a rozdílů	57
8. ZÁVĚR.....	59
9. OBRAZOVÁ PŘÍLOHA	61
10. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A INTERNETOVÝCH ZDROJŮ	77
10.1. Literatura	77
10.2. Internetové zdroje.....	78
11. SEZNAM VYOBRAZENÍ.....	80

1. ÚVOD

Předmětem zkoumání této studie jsou dřevořezbářské práce na jihočeském zámku v Hluboké nad Vltavou [1]. Jedná se o dřevěné obložení stěn, řezby na stropech, případně i výzdobu podlah a řezbářskou výzdobu schodišť. Jde tedy o druh výzdoby spojený přímo se stavbou a můžeme ho tedy souhrnně označit i jako architektonickou dřevořezbu. Volné dřevěné plastice a nábytku se věnovat nebudu, poněvadž by jeho katalogizace neúměrně zatížila rozsah bakalářské práce a navíc by bylo velmi zdlouhavé odlišit movité předměty, které se na zámek Hluboká dostaly darem, nebo svozem a s vývojem zámku či jeho majitelů nemají nic společného.

Existuje několik důvodů, proč věnovat pozornost právě tomuto druhu uměleckořemeslné práce. V interiérech našich zámků se obvykle zkoumají umělecky závažné jednotlivosti. Architektonická dřevořezba, která byla jakýmsi rámcem pro tyto jednotlivosti, tvořila ale i rámec pro každodennost obyvatele zámku. Výtvarně důležité předměty se však v inventáři sídla mohou měnit s každým jednotlivým pánem, nebo i v průběhu jednoho života tak, jak se mění vkus, zájem a majetkové poměry majitelů. Dá se říci, že jednotlivosti se mění, ale rámec zůstává, a proto je zkoumání tohoto "rámce" důležitou složkou poznání života české aristokracie 19. století.

Dalším argumentem sepsání tohoto textu je také to, že dřevořezbářské práce dokládají řemeslnou zručnost českých řezbářů, lidí pracujících obvykle v malém měřítku, a jejich schopnost systematicky se věnovat velké zakázce. Dřevořezbářské práce jsou také dokladem přejímání cizích kulturních vzorů a jejich přetváření v domácím prostředí dané doby. Na rozdíl od svých renesančních a barokních předchůdců se řezbářsky pojaté interiéry historismu 19. století často zachovaly téměř kompletní a ve více navazujících místnostech jednoho sídla. Výměna architektonické řezby obvykle nemůže být prováděna jinak než v rámci přestavby celé místnosti. K tomu docházelo jen výjimečně, hlavně proto, že od vzniku výzdoby do její funkční změny v muzeální památku, v případě zkoumaných objektů, uběhlo jen asi sto let.

Vlastní cíle této práce jsou dva. V první řadě bych chtěla vytvořit výběrový katalog řezbářské výzdoby hlubockého zámku, který by ji zpřístupnil dalším badatelům a také mám

v plánu zpracovat katalog tak, aby mohl být využíván jako pramen ke studiu šlechtické kultury a historizujícího uměleckého řemesla bez nutnosti výzkumu in situ.

Ve druhé řadě provedu výzkum, který zjistí, zda řezbářské práce na zámku Hluboká jsou doklad dobového standardu nebo jsou-li výjimečné. Pokud ano, tak v čem výjimečnost spočívá? Na tuto otázku se pokusím odpovědět pomocí slohového a ikonografického rozboru řezeb a komparací jejich historie a symboliky s podobně pojatými interiéry dvou lokalit na českém území: zámku Sychrov [2] v severovýchodních Čechách a zámku Lednice [3] na jižní Moravě. Dále se pokusím o srovnání kulturního nivó objednavatelů řezeb na všech třech sídlech a také otázku sociálního a národnostního původu a odborného školení jejich tvůrců.

Nakonec ještě uveďme, proč byly ke komparaci zvoleny zámky Lednice a Sychrov. Zámek Lednice je stejně jako zámek Hluboká stavbou provedenou ve slohu tudorské gotiky. Oba zámky budovaly rodiny spjaté kulturně, jazykově, rodově, historicky i politicky s podunajským prostorem a s jazykově německými oblastmi střední Evropy. Jejich srovnání tedy ukáže to, co je na Hluboké standardem anglické pseudogotiky ve střední Evropě. Sychrov je pak sídlo s výtvarnými prvky pseudogotiky francouzské, byť podstatná část zámku je stylově se zámkem Hluboká a Lednicí shodná. Sychrovští Rohanové před výstavbou zámku žili v Čechách jen několik desetiletí, byli to emigranti před francouzskou revolucí a vazby na původní vlast nikdy nepřetrhali. Výchozí podmínky pro vznik dřevorezeb na Sychrově jsou tak poněkud jiné, než u předchozích dvou zámků. Komparace mezi Hlubokou a Sychrovem tak ukáže, co je v Hluboké dáno konkrétními souvislostmi této lokality a co můžeme považovat za obecně aristokratický standard vymykající se subjektivním detailům, jako jsou osobní představy objednavatele a podobně.

2. PŘEHLED LITERATURY

Nejdůležitějším pramenem k této práci jsou samotné řezby, které zpracovávám pomocí obsáhlé fotodokumentace, kterou jsem pořídila v interiérech zámků Hluboká, Lednice a Sychrov. Na Hluboké jsem fotografovala řezbářskou výzdobu systematicky ve všech sálech reprezentační trasy a na zbylých dvou lokalitách Lednici a Sychrově pouze výběrově. Sluší se na tomto místě poděkovat správám všech tří sídel za to, že mi fotografování umožnili.

Druhým pramenem je pak *Stavebně historický průzkum zámku Hluboká*,¹ který obsahuje velké množství citací jednak z nejstarší průvodcovské literatury z doby před II. světovou válkou a jednak z archivu schwarzenberské stavební správy, dnes ve Státním oblastním archivu Třeboň. Obzvláště citace z třeboňských archiválií jsou velmi obsáhlé a poskytují mnoho detailů jak o samotné přestavbě, tak o dřevořezbách, tvůrcích i zadavatelích, badatelsky často zatím nevyužitých. Vyzvedněme význam těchto záznamů zvláště pro charakteristiku regionálních řezbářů, jimž dosud nebyla věnována pozornost odpovídající například řezbářům sychrovským. Archivní prameny jinak nepoužívám, ovšem jejich výzkum by mohl být v budoucnu pokračováním této práce a mohl by přinést upřesnění a rozšíření těchto poznatků.

Pro poznání historického, kulturního a sociálního rámce, v němž popisované řezby vznikaly, používám encyklopedické práce. Nejvýznamnější jsou *Umělecké památky Čech* od autorského kolektivu vedeného Emanuelem Pochem,² zejména samozřejmě první díl pojednávající o Hluboké nad Vltavou. Ač jde o práci již několik desítek let starou, v rozsahu ani úplnosti nebyla dosud překonána. Popisuje, datuje a autorsky zařazuje – je-li to možné – prakticky všechny umělecké památky na území Čech.

---

¹ Pavel Zahradník – Karel Ksandr, *Stavebně historický průzkum zámku Hluboká. Dějiny objektu*, České Budějovice 2003, rukopis uložen v archivu NPÚ, UOP České Budějovice.

² Emanuel Poche a kolektiv autorů, *Umělecké památky Čech*, sv. 1. Praha 1977, sv. 3. Praha 1980 a sv. 4. Praha 1982.

Z dalších encyklopedií pak jmenujme *Encyklopedii českých zámků* Pavla Vlčka a kolektivu.³ Zde jsou jednak stručně popsány dějiny jednotlivých zámků a jednak jsou zde kapitoly o zámku jako kulturně historickém fenoménu a o výtvarných slozích.

O zámku Hluboká pak existuje množství popularizační literatury různé úrovně, ovšem památka, ač jde o dílo mimořádného uměleckohistorického významu, zatím překvapivě nemá zpracovanou odbornou monografii. Využívám proto encyklopedických hesel, zejména v již zmíněné encyklopedii českých zámků.

Podrobnější údaje o Hluboké nad Vltavou je také možno získat v díle Jiřího Kuthana *Aristokratická sídla období romantismu a historismu*.⁴ Popis Hluboké je velmi erudovaný, neboť Kuthan jako historik umění spojuje svůj odborný zájem z velké míry právě s jižními Čechami. Další údaje je pak možné čerpat z práce *Století dědiců a zakladatelů* od Jindřicha Vybírala.⁵

Páni ze Schwarzenberga zatím nemají monografii, ale údaje o dějinách rodu lze získat z obsáhlé literatury encyklopedického nebo memoárového charakteru. Používám zejména heslo ze Schwarzenberga z *Ottova slovníku naučného*.⁶

Pro poznání dějin Sychrova a jeho majitelů z rodiny Rohanů používám studie z několika sborníků a na tento zámek monotematicky zaměřeného čísla časopisu *Cour d'honneur*.⁷ Některé z těchto dílčích prací se věnují i interiérum a jejich vývodů lze mnohdy zobecnit. Vyzvedněme skutečnost, že Sychrov je jediný z popisovaných sídel, jehož řezbáři se dočkali monografického odborného zpracování, byť jen v podobě diplomové práce. Autoři, popisující jednotlivé aspekty sychrovského historismu, jsou zejména Miloš Kadlec, Květa Křížová, Marie Pospíšilová a Marie Mžýková.

---

³ Pavel Vlček, *Ilustrovaná encyklopedie českých zámků*, Praha 1999.

⁴ Jiří Kuthan, *Aristokratická sídla období romantismu a historismu*, Praha 2001.

⁵ Jindřich Vybíral, *Století dědiců a zakladatelů: architektura jižních Čech v období historismu*, Praha 1999.

⁶ *Ottův slovník naučný*, sv. 23, Praha 1903.

⁷ *Cour d'honneur/ hrady, zámky, paláce II.*, 1998.

U Lednice vycházím převážně z výše uvedených prací, místo Pocheho soupisu použiji ovšem moravskou variantu *Umělecké památky Moravy a Slezska* od autorského kolektivu Bohumila Samka.⁸

---

⁸ Bohumil Samek, *Umělecké památky Moravy a Slezska* sv. 2, Praha 1999.

3. DŘEVO V OBYTNÉM ŠLECHTICKÉM A MĚŠŤANSKÉM INTERIÉRU

Dřevo se v interiéru českých zděných staveb uplatňuje od nejstaršího středověku. Ve starším středověku tomu tak bylo hlavně z praktických důvodů. Dřevo bylo využíváno jako tepelná a hluková izolace a to jak na hradech, tak i v měšťanských domech. Někdy se do kamenné stavby zabudovaly i celé roubené místnosti.

Zhruba v období lucemburské gotiky se pak začíná toto, zprvu praktické, použití dřeva využívat více z estetické stránky. Na šlechtických sídlech, měšťanských domech a radnicích se můžeme setkat s táflováním, které je postupem doby stále více profilované nebo jinak zdobené. Příkladem, byť novogoticky dosti přetvořeným, může být táflování na hradě Karlštejn. Od vrcholně gotické doby vzrůstá také řezbářská výzdoba trámových stropů. V renesanci se pak přetváří v kazetové stropy plné řezeb a maleb, které můžeme vidět na téměř každém větším renesančním zámku a v mnoha měšťanských domech. Období baroka se pak více navrácí k obložení stěn dřevem, kde je toto obložení rámcem pro "tapetování" zámeckých sálů obrazy.

Období historismu se pak navrácí k ozdobnému a zároveň tepelně izolačnímu obkládání stěn dřevěnými deskami a k tvorbě řezbářsky zdobených kazetových stropů. Kazetové stropy a dřevěné obložení stěn si berou za vzor zahraniční, hlavně anglické památky, ale jejich tvůrci měli domácí nebo střeoevropské analogie minimálně v povědomí. Svědčí o tom zejména přenášení konkrétních děl starší "architektonické" řezby do historizujících interiérů. Přímo právě na Hluboké byl umístěn renesanční strop zakoupený z měšťanského domu z Krajinské ulice v Českých Budějovicích. V zámeckém pokoji velké jídelny ho umístil, zrestauroval a tam, kde neodpovídal půdorysu místnosti, též doplnil Antonín Bubeníček.⁹ Došlo k tomu až v letech 1908–1909, což nám dokládá spíše pozdější akceptaci domácí tradice historizujícími slohy.

---

⁹ Zahradník – Ksandr (pozn. 1), s. 326–327.

Nejvlastnější historismus, čili období čtyřicátých až šedesátých let 19. století, odkazuje především na anglickou tudorskou gotiku. V interiérech a zejména v architektonické řezbě však tento sloh není tak dominantní jako v exteriérech staveb. Nejčastěji ho najdeme v místnostech sakrálních a reprezentačních: v kaplích, vstupních schodišťových halách, knihovnách a dalších prostorách určených primárně k reprezentaci stavebníka rodu, jeho historie, moci a víry. V těchto prostorách byl "středověký" styl pokládán za vhodný. V místnostech soukromých, kde probíhal běžný život majitelů zámku, pak nacházíme ohlasy slohů mladších, modernějších a tedy i pohodlnějších. Jde zejména o styl doby Alžběty I. a jejího nástupce Jakuba Stuarta. Připomeňme také, že gotické vzory byly používány nejen na sakrální, nýbrž i funerální a pomníkové stavby.

Jako vzorníky byla využívána litografická a rytinová obrazová alba či vzorníkové knihy, které dodnes běžně nacházíme v zámeckých knihovnách, jak o tom bude pojednáno níže. Velký význam měla i osobní zkušenost stavebníků. Není jistě náhodou, že zadavatelé (pře)staveb našich slavných zámků Hluboké, Lednice a Hrádku u Nechanic se společně účastnili blahopřejného poselstva, které císař Ferdinand V. vyslal na korunovací královně Viktorie. Další historizující interiéry poznávala naše šlechta prostřednictvím osobních kontaktů, diplomatických, obchodních a studijních cest. Opět asi není náhodou, že stavebníci velkých novogotických zámků často cestovali v diplomatických službách. Umělečtí řemeslníci – řezbáři pracovali převážně podle vzorníků a návrhů architektů, nemuseli proto znát projevy tudorské gotiky z autopsie. Jinak ale tomu bylo u architektů, kteří na britské ostrovy někdy za studijními účely cestovali a v některých případech i za peníze svých zaměstnavatelů. Tak např. kníže Lichtenstein vyslal do Anglie architekta lednického zámku G. Wingelmüllera.

Jiných, než anglických vlivů bylo v historizující dřevořezbě poměrně málo a obtížně se zjišťují. Určitou roli hrála ještě gotika německá a francouzská. U parkových staveb zdobených řezbami v exteriéru pak můžeme nalézt i ohlasy práce se dřevem v Alpách nebo ve Skandinávii. Příkladem budiž různé "tyrolské" prvky "cottage" a jiných dřevěných budov v

parku u Hluboké i dalších zámků, Hlubocký "Bosthaus" pak může připomenout dřevěné stavby norské minulosti.¹⁰

---

¹⁰ Šlo o drobný domek pro loďky u Munického rybníka. Do dnešních časů se nezachoval, vyobrazení je reprodukováno například v Kuthan (pozn. 4), s. 50.

4. ZÁMEK HLUBOKÁ NAD VLTAVOU

4. 1. Dějiny¹¹

Na místě dnešního novogotického zámku stál od druhé poloviny 13. století důležitý hrad, který hrál významnou roli v bojích mezi českými králi a rodem Vítkovců. Pod hradem Hluboká byl sťat rukojmí Záviš z Falkenštejna a Karel IV. nechal zařadit Hlubokou mezi korunní hrady, které nesmějí být nikdy zcizeny. Až na několik zdí, obsažených ve hmotě dnešního zámku, však hrad zcela zmizel. Nejviditelnější připomínkou středověkých dějin Hluboké je proto pomníček Záviše z Falkenštejna z konce 19. století v podzámeckém městečku.

Bohužel se nic nedochovalo ani z přestavby hradu, kterou po roce 1490 prováděli páni z Pernštejna a která dala Hluboké první částečně zámecké rysy. Od šedesátých do devadesátých let 16. století pak probíhala s přestávkami přeměna hradu v zámek pro pány z Hradce. Hluboká tehdy získala svou dnešní dispozici obdélníkové stavby kolem dvou pravidelných nádvoří. Nádvoří třetí, neboli vstupní, je až novogotickým přídavkem.

Rod Schwarzenbergů získal hlubocký zámek v roce 1661. V letech 1707 až 1721 nechali Schwarzenbergové provést důkladnou barokní renovaci komplexu. Fasády byly sjednoceny do (aktuálně) moderní podoby, ale do samotné hmoty stavby však výrazněji zasaženo nebylo. Za to interiéry prošly nákladnými změnami. Zmiňme například hlavní sál prostupující několika patry navržený Ignácem Bayerem, který vrcholí freskou s námětem glorifikace schwarzenberského rodu. Můžeme říci, že do poloviny 18. století dostala Hluboká podobu, která by byla dostatečně reprezentativní po celou další dobu trvání šlechtické vrstvy v naší společnosti. Přesto byla Hluboká za čas zcela převrstvena radikální novogotickou přestavbou. Zde se můžeme zamyslet nad tím, zda nahrazení barokní podoby zámku na podobu novogotickou byla objektivně "nutná" skutečnost. Tedy například, zda politické a společenské postavení rodu Schwarzenbergů si moderní novogotický zámek vyžádalo ze společensky prestižních důvodů. Porovnání s jinými šlechtickými rodinami to však vyvrací. Například významný rod hrabat Kinských sídlil v průběhu 19. století na svém vrcholně barokním zámku

---

¹¹ Pokud není uvedeno jinak, jsou údaje v této kapitole převzaty z Vlček (pozn. 3), s. 244–245. – Poche (pozn. 2) sv. 1, s. 381–382.

v Chlumci nad Cidlinou. Teprve na začátku 20. století Kinští přistavěli historizující budovy, ovšem ve slohu novobarokním, co nejvíce respektující starší architekturu. Důvodem nebyla reprezentace, k níž dále sloužilo historické jádro Chlumeckého zámku, ale jiná představa o komfortním bydlení. Velmi specifické půdorysné a hmotné rozvrstvení chlumeckého zámku totiž neumožňovalo patřičné úpravy ve staré budově.

Podobně Kolovratové, s nimiž se Schwarzenbergové běžně potkávali v nejvyšších místech vídeňské politiky, využívali po celé 19. století jako své hlavní venkovské sídlo vrcholně barokní Rychnov nad Kněžnou. Mohli bychom pokračovat Kounici na Slavkově a dalšími a dalšími rodinami. Z uvedených informací je zřejmé, že barokizovaná Hluboká mohla Schwarzenbergům v 19. století plně dostačovat a její přestavba byla tedy ze všeho nejvíce osobním přáním, řekněme přímo rozmarem stavebníků.

Jimi byli Jan Adolf II. ze Schwarzenberga a jeho choť Eleonora rozená z Lichtensteina. První přípravné práce byly započaty v roce 1837 a slavnostně je ukončilo osazení závěrečného kamene 19. července 1871 za účasti korunního prince Rudolfa. Třicet čtyři let přestaveb je mnoho v dějinách Hluboké i jiných našich zámeckých staveb. Připomeňme, že barokizace trvala 14 let a samozřejmě se nepracovalo nepřetržitě. Vlastní stavební práce byly započaty v roce 1840 a do roku 1855 byla hotova hrubá stavba zámku i přilehlých souvisejících budov, zejména zámečku Štekl a jízdárny (ta v letech 1845–1847). K delšímu přerušení stavby došlo v roce 1848, kdy byla ohrožena samotná existence habsburské monarchie, s níž se rod Schwarzenbergů hluboce identifikoval.

Dlouhodobá přestavba interiérů zámku Hluboká, trvající šestnáct let, nás pak přesvědčí o významu, jenž jim byl přikládán. Po roce 1871 se již na zámku dělaly jen udržovací práce, odmyslíme-li si přístavbu velké jídelny v letech 1908–1909. Dalším stavebním projektem byla až přeměna jízdárny na Alšovu jihočeskou galerii v padesátých letech. To již však patřila Hluboká československému státu.

V hlubocké zámecké knihovně nalezneme reprezentativní soubor knih, které sloužily jako vzory pro regotizaci Hluboké a též i dalších sídel stavěných v tudorské gotice. Jsou to zejména: Joseph Nash, *The mansions of England in the olden time*; Charles James

Richardson, *Architectural Remains of the Reigns of Elisabeth and James I.*; Charles James Richardson, *Englishman's House from a cottage to Mansion*; Charles James Richardson, *Studies from old English Mansions, Gardens, Furniture, Gold and Silver Plate*; James Owen, *Designs for Mosaic and tessellate Pavements*; James Owen, *The Grammar of Ornament*; F. O. Morris, *Castles and Halls of England*; F. O. Morris, *The Ancestral Homes of Britain, Containing examples of its nobles Castles, Halls and Mansions*; Georg Gottlieb Ungewitter, *Entwürfe zu Gothischen Möbeln*. Vše vyšlo kolem poloviny 19. století a našli bychom je jak v knihovnách, tak i v knihovních inventářích v dalších slohově odpovídajících zámcích.¹²

4. 2. Objednavatelé – Schwarzenbergové

Schwarzenberský rod se v dějinách objevuje ve 12. století, tehdy pod jménem pánů ze Sensheimu. Z rozsáhlé rodiny von Sensheim se Schwarzenbergové vydělili na začátku 15. století Erkingerem ze Sensheimu, který koupil hrad Schwarzenberg a začal se po něm psát. Od Zikmunda Lucemburského dočasně získal některá česká panství. Další generace Schwarzenbergů však Čechy opustila. Vracejí se už jako říšská hrabata v šedesátých letech 17. století, kdy císař Leopold svému příteli, rádcí a hlavně věřiteli Janu Adolfo ze Schwarzenberga zastavil Křivoklát (1658) a Třeboň (1660). Roku 1661 Jan Adolf kupuje Hlubokou, a tím je položen základ jihočeského dominia rodu, které přetrvá až do konce feudalismu. V roce 1670 jsou Schwarzenbergové povýšeni do knížecího stavu.

V roce 1802 se oddělila sekundogenitura na Orlíku. Je zajímavé, že hlubočtí (respektive krumlovští) Schwarzenbergové se identifikovali s Vídní, kde hledali vzdělání, politické a úřední uplatnění či obchodní kontakty, zatímco orličtí tíhli spíše k Praze a českému národnímu dění.¹³

---

¹² Kuthan (pozn. 4), s. 32. Dodejme, že knihy Owenovi se týkají zejména parketových podlah, Ungewitterova práce se věnuje nábytku a vnitřních dekorací a ostatní architektury.

¹³ Josef Anderle, Dějiny rodu Schwarzenbergů, in: Vladimír Škutina, *Český šlechtic František Schwarzenberg*, Praha 1990, s. 197–198.

Stavebníkem novogotické Hluboké se stal kníže Jan Adolf ze Schwarzenberga (1799–1888).¹⁴ Do dějin se zapsal jako politik, zastánce českého státního práva a národohospodář. Jako zástupce habsburské říše se v roce 1837 účastnil korunovace britské královny Viktorie.¹⁵ Přitom si na několika dalších cestách do Anglie všímal nových průmyslových a zemědělských technologií, které pak využíval na svých panstvích. O hospodářských schopnostech a úspěších svědčí třeba jeho zvolení předsedou Vlastenecké hospodářské společnosti české.

Vedle zámku Hluboká inicioval a platil velké množství stavebních podniků, většinou v novogotickém stylu. Mnohdy šlo o romantické "rekonstrukce" starších budov, pročež ho soudobý encyklopedista charakterizoval slovy "obnovovatel starožitností"¹⁶ či "dal pátrati po dějinách svého domu, obnovovati epitafia a hroby".¹⁷

Na přestavbu Hluboké měla velký vliv i jeho manželka Eleonora z Lichtensteina. Přímo na oficiálních stránkách zámku Hluboká je dokonce naznačováno, že novogotická podoba sídla je vlastně její zásluha, což je poněkud nadnesené, nebo řekněme popularizační.¹⁸ Blíže realitě je odstavec z popisu zámeckých interiérů na týchž stránkách: "...kněžny Eleonory, která byla hlavní iniciátorkou úpravy interiérů. Půvabná a temperamentní kněžna Eleonora, roz. princezna Lichtenstein (1812–1873), manželka knížete Jana Adolfa II, patřila mezi vůdčí osobnost bontónu tehdejší dvorské společnosti, přinášela novinky jak v módě, tak i ve vybavení interiérů."¹⁹ Kněžna Eleonora zcela jistě vybírala doplňky místností, spolurozhodovala o detailech interiéru, ale i exteriéru. V rozhodování o vlastních apartmánech

---

¹⁴ Život Jana Adolfa Schwarzenberga asi nejpodrobněji zachycují příslušné odstavce hesla ze Schwarzenberga v Ottově slovníku naučném. *Ottův slovník naučný* (pozn. 6), s. 83–93.

¹⁵ Diplomatické cesty podnikl také do Berlína či do Paříže (roku 1825 se účastnil korunovace Karla X.), soukromě navštívil v letech 1819 Francii a v letech 1822 a 1825 také Itálii. Kuthan (pozn. 4), s. 27.

¹⁶ *Ottův slovník naučný* (pozn. 6), s. 90.

¹⁷ Tamtéž, s. 90. Pozor: slovem "domu" se zde nemíní hlubocký zámek, ale rodina Schwarzenbergů.

¹⁸ Oficiální stránky zámku Hluboká – Podrobný popis. GALILEO CORPORATION. *Oficiální stránky zámku Hluboká – Státní zámek Hluboká*, <http://www.zamek-hluboka.eu/prohlidkove-trasy/reprezentacni-saly/podrobny-popis/>, vyhledáno 16. 1. 2013.

¹⁹ Oficiální stránky zámku Hluboká – Reprezentační sály. GALILEO CORPORATION. *Oficiální stránky zámku Hluboká – Státní zámek Hluboká*, <http://www.zamek-hluboka.eu/prohlidkove-trasy/reprezentacni-saly/>, vyhledáno 16. 1. 2013.

měla potom hlavní slovo a to se týká i návrhů dřevořezbářské výzdoby.²⁰ Sama ji pochopitelně nenavrhovala, ale měla konečné slovo při schvalování návrhů.

O osobním vlivu Eleonory Schwarzenberské máme velké množství písemných dokladů, zejména různých zmínek v korespondenci:

"... *Její Jasností, milostivou paní kněžnou žádané pokračování v opěrné zdi s cimbuřím...*"²¹ nebo "... (kníže píše ředitelství stavby) " *aby, ... podle plánu, zvoleného mou milou paní manželkou...*"²² Takto bychom mohli ještě dlouho pokračovat.

Eleonoru nepochybně ovlivnila cesta do Anglie, kterou v roce 1837 podnikla spolu s manželem. Na Viktoriině korunovaci se seznámili s představiteli britské šlechty, kteréžto známosti jim následně umožnili i návštěvu jejich sídel. Zde připomeňme, že v Anglii se v gotickém stylu stavělo až do 17. století, takže nebylo výjimkou, že aristokrat obýval zámecké sídlo vybavené cimbuřím a dalšími atributy novogotiky. Zmiňme zámek Grewe Hall v Cheshiru z let 1615–1636, stavěný ve slohu tudorské gotiky, který se stal vzorem pro náš Hrádek u Nechanic.²³

Schwarzenbergové osobně navštívili například sídla Stowe, Warwick či Kenilworth. Důležité bylo zhlédnutí zámku Inneraray, novogotické realizace již z poloviny 18. století. Droumont Castle zase panu ze Schwarzenberga připomněl svoji polohou hlubocký zámek.²⁴

Tyto návštěvy byly konány po celé Anglii, Skotsku a Walesu. Po skončení diplomatického posláni na londýnské korunovaci si totiž mladá, teprve pětadvacetiletá, kněžna na svém choti vyžádala zájezd do Skotska, krajiny románů Waltera Scotta, jež byly dobovými bestsellery. Tento výlet, vlastně už zcela dnešní turistika, nám jednak ukazuje, jak se v dané době měnilo myšlení šlechty, jednak bylo jedním z inspirací pro vznik takového "Ivanhoeova hradu" v jižních Čechách.

---

²⁰ Zahradník (pozn. 1), s. 154.

²¹ Tamtéž, s. 258

²² Tamtéž, s. 290.

²³ Vlček (pozn. 3), s. 261.

²⁴ Kuthan (pozn. 4), s. 27.

Hlubocká větev rodu pak vymřela v roce 1950 JUDr. Adolfem Schwarzenbergem. Orlická sekundogenitura trvá dosud.

4. 3. Tvůrci řezeb na Hluboké

Franz Beer (1804–1861)

Vídeňský stavitel Beer pracoval po většinu svého života pro město Vídeň anebo pro různé šlechtické rody. Pro Harrachy přestavoval jejich vídeňský palác, ovšem stavbu sídla v Hrádku u Nechanic, kterou mu chtěli zadat, odmítl. Pro hraběte Zichyho v Rusovcích vybudoval velký zámek a navrhl také schwarzenberskou Hlubokou. V první fázi stavby zde byl i stavebním ředitelem. Jeho nástupce Deworetzký se pak držel Beerových plánů a upravoval je spíše v detailech.²⁵ Beer je tedy i autorem návrhů řezbářské výzdoby,²⁶ zejména monumentálního schodiště.

Franz Damascus Deworetzký (1816–1891)

Architekt, syn městského stavitele v Třeboni Johanna Deworetzkého. Po studiích byl přijat do schwarzenberské stavební kanceláře. Zde se vypracoval až na ředitele. Stavěl jak podle cizích plánů (knížecí hrobka v Třeboni), tak podle vlastních (kostel ve Zvonkové). Podle Beerových plánů vedl po většinu času přestavbu zámku Hluboká.²⁷ Navrženou dřevořezbářskou výzdobu upravoval jen v detailech.

František Schroth

Vídeňský řezbář Schroth spolupracoval s architektem Beerem na návrzích řezbářských dekorací hlubockých interiérů.²⁸ Jde o jeho jediné působení v Čechách. Angažování rakouského, s naší zemí nijak nespojeného umělce, svědčí o kulturní orientaci Schwarzenbergů

---

²⁵ Vlček (pozn. 25), s. 51.

²⁶ Zahradník (pozn. 1), s. 169.

²⁷ Vlček (pozn. 25), s. 132.

²⁸ Poche (pozn. 2) sv. 4, s. 476.

Franz Schönthaler

Byl vídeňský sochař a řezbář. V Čechách působil jen okrajově. Je nejen autorem velkého rodového znaku v hlavní schodišťové hale na zámku Hluboká, ale také i autorem hlavního oltáře v kostele sv. Jakuba v Jindřichově Hradci.²⁹ V Schönthalerovy schopnosti musel mít stavebník velkou důvěru, jak dokládá fakt, že mu byla svěřena jediná, za to zcela výjimečná, část výzdoby nejrepresentativnějšího prostoru na zámku Hluboká.

Jan Vondruška starší (+ 1859)

Řezbář a truhlář z Hluboké nad Vltavou. Při výzdobě zámku měl k dispozici řadu vlastních tovaryšů a pomocníků. Z písemných pramenů víme, že mu byly zadávané čistě truhlářské práce. Z uměleckého řezbářství pak spíše hrubší ornamentika. Označován je jako "truhlářský mistr",³⁰ často realizoval návrhy svého kolegy Ptáka.³¹ Ve starší literatuře se můžeme setkat s tvrzením, že šlo o samouka (stejně jako u mnohých dalších regionálních řezbářů).³² Upřesněme toto tvrzení tím, že šlo o lidi proslé klasickým vyučením a "samouctví", můžeme-li o něm vůbec mluvit – se týká spíše rozvíjení umělecké stránky řezby. Kromě zámku se Vondruška podílel i na výzdobě hlubockého farního kostela.³³

Jan Vondruška mladší

Syn, učeďník a nástupce stejnojmenného otce. Podílel se s ním na práci v kostele a zámku v Hluboké nad Vltavou.³⁴

Jan Pták (* 1808)

Řezbář z Českého Krumlova. V pramenech je označován jako "sochař" nebo "knížecí sochař". Pro Hlubokou pracoval již od začátku čtyřicátých let. V roce 1845 se pak i s dílnou přemístil přímo na stavbu zámku.³⁵ Zde se jeho dílo pohybuje na rozmezí truhlářského

---

²⁹ Tamtéž, s. 476. – Poche, (pozn. 2) sv. 1, s. 621.

³⁰ Zahradník (pozn. 1), s. 295.

³¹ Tamtéž, s. 151–152.

³² Tamtéž, s. 353.

³³ Kuthan (pozn. 4), s. 61.

³⁴ Poche, (pozn. 2) sv. 4, s. 476–477.

³⁵ Zahradník (pozn. 1), s. 138, 140.

řemesla a řezbářského umění. Kníže Schwarzenberg a ředitelství stavby vícekrát zdůrazňovali, že Pták a jeho lidé mají dělat zásadně jen "sochařské", tedy složitější, umělecky náročnější věci a řemeslo mají svěřit mistru Vondruškovi. Vondruškovi měl být i přímo nadřízen.³⁶

V souladu se svým postavením spíše umělce než řemeslníka byl Pták také lépe odměňován.³⁷ To asi také vedlo ke snaze vedení stavby zabránit, aby dělal to, co mohli zvládnout méně placení truhláři. Mezi nejlepší Ptákovy díla na zámku Hluboká patří oltář tamní kaple. Vytvořil zde slohově poměrně věrohodný rámec pro originální středověké obrazy.

Mimo Hlubokou najdeme Ptákovy práce i v tamním farním kostele,³⁸ v kostele sv. Víta v Českém Krumlově, v kostele ve Strmilově u Jindřichova Hradce³⁹ a jinde.

Kromě výše zmíněných se na řezbářské výzdobě zámku Hluboká podíleli Vačkář, Jakub Zeiner (z Hluboké), Pešina (z Hluboké), Jakub Leitgeb (z Českých Budějovic), Tomaschko (ze Záblatí).⁴⁰ Většinou o nich téměř nic nevíme. Ani Vondruškům a Janu Ptákovi se zatím nedostalo podstatnější badatelské pozornosti, jaké se například těší dílo sychrovských Bušků. Přesto můžeme shrnout to, co víme o autorech hlubockých dřevořezeb, do následujících tvrzení.

Většinu řezbářských prací vytvořili řemeslníci z regionu, buď přímo z Hluboké, nebo blízkého okolí, což bylo voleno jistě hlavně z úsporných důvodů. Pro finanční úsporu i větší efektivitu práce povolali stavebníci řezbáře přímo na stavbu do Hluboké. Využívali je i v dalších realizovaných projektech (výzdoba kostela v Hluboké). Byla poměrně striktně rozdělena vlastní truhlářina či tvorba jednoduché ornamentální výzdoby a plastičtější řezba

---

³⁶ Tamtéž, s. 151–152.

³⁷ Tamtéž, s. 226.

³⁸ Kuthan (pozn. 4), s. 61.

³⁹ Poche (pozn. 2) sv. 1, s. 225, 386. – Poche (pozn. 2) sv. 3, s. 445.

⁴⁰ Zahradník (pozn. 1), s. 353.

stojící blíže k umění. Pohledově, symbolicky a reprezentačně nejvýznamnější části výzdoby pak Schwarzenberg svěřil umělcům z metropole.

Regionální řezbáři pak byli většinou vyučenými truhláři, jejichž větší či menší umělecký talent je věcí osobních dispozic a jejich vlastního rozvíjení praxí. Z mnoha důvodů by měl význam podrobný archivní výzkum, zaměřený zejména na řezbáře nejčinnější, tedy otce a syna Vondruškovi a Jana Ptáka, jimž jsou v dosud publikované literatuře věnovány pouze kusé údaje.

Vůdčí osobností mezi hlubockými řezbami byl pravděpodobně Jan Pták. S jistotou to říci nemůžeme, neboť, jak je uvedeno v textu práce, přiřazení jednotlivých částí výzdoby konkrétnímu řezbáři je za současného stavu vědomostí téměř nemožné. Jasnější představu by mohl poskytnout výzkum archivních fondů z Hluboké, které jsou uchovány ve Státním oblastním archivu Třeboň. Ten obsahuje mimo jiné i písemnosti schwarzenberské stavební správy, v nichž by pravděpodobně bylo možné nalézt doklady o přidělení jednotlivých zakázek konkrétním umělcům.

Pro přední význam řezbáře Ptáka svědčí skutečnosti, které jsou již známé z dostupné literatury:

1. Byl označován jako "sochař" nebo "knížecí sochař".⁴¹ Další řezbáři jsou uváděni jen jako truhláři.
2. Podle archivních pramenů, které jsou k dispozici prostřednictvím doslovných citací v Stavebně historickém průzkumu zámku Hluboká, bylo nadřazené Ptákově postavení velmi zdůrazňováno. Výslovně mu měly být zadávány jen složitější řezby, běžné dekorativní měl podle jeho pokynů tvořit Vondruška se svojí dílnou a další lidé.⁴²
3. Pták měl původně vyhledávanou řezbářskou dílnu v Českém Krumlově,⁴³ na Hlubokou se přestěhoval na žádost knížete Schwarzenberga. To naznačuje zájem, který o něj stavebník Hluboké měl.

---

⁴¹ Zahradník (pozn. 1), s. 138, 140.

⁴² Tamtéž, s. 151-152.

⁴³ Poche (pozn. 2) sv. 1, s. 225, 386. – Poche (pozn. 2) sv. 3, s. 445. – Kuthan (pozn. 4), s. 61.

Velmi výrazným a kvalitním řezbářským rukopisem se vyznačuje také schwarzenberský erb od Franze Schönhalera. Nemá však smysl tohoto autora srovnávat s ostatními řezbáři, protože šlo o jednotlivost od zahraničního umělce, u něhož neznáme žádnou jinou spojitost s českým výtvarným uměním.

4. 4. Katalog místností

Katalogová hesla jsou členěna podle následujícího schématu.

1. účel místnosti
2. charakteristika výzdoby (obložení stěn/strop/ jiné)
3. datování a autorství, bude-li možno zjistit
4. slohové zařazení (sloh, kterým se výzdoba inspirovala, včetně fáze slohu a územní provenience, půjde-li určit)
5. ikonografie, včetně inspiračních zdrojů a symbolického významu

Do katalogu jsem zařadila místnosti, které splňují tato kritéria: jejich výzdoba se sestává z podstatné části z dřevorezeb; jsou součástí reprezentační prohlídkové trasy zámku, a tudíž jsou každému zájemci bez problémů dostupné. Řezbářská výzdoba se samozřejmě dochovala i v jiných místnostech zámku, ale bohužel tyto místnosti jsou buď nedostupné jak badatelům, tak i veřejnosti, nebo nesouvisí s původní funkcí místnosti. Určitou představu si o nich můžeme udělat z webových stránek zámku.⁴⁴

4. 4. 1. SHODIŠŤOVÁ VSTUPNÍ HALA [4]

1. Nejvýraznější reprezentativní prostor zámku Hluboká. Hala zabírá celé jedno zrušené nádvoří barokní etapy zámku.
2. Dřevo představuje jediný výzdobný prvek místnosti, v kontrastu s bílými stěnami však působí velmi výrazně. Ze dřeva je schodiště, zábradlí, portál nad schodištěm s bohatě

---

44 Oficiální stránky zámku Hluboká – podrobný popis. GALILEO CORPORATION S.R.O. *Oficiální stránky zámku Hluboká – zámek Hluboká nad Vltavou*, <http://www.zamek-hluboka.eu/prohlidkove-trasy/reprezentacni-saly/podrobny-popis/>, vyhledáno 24. 3. 2013.

řezaným tympanonem a zábradlí ochozu sálu. Nosné schodišťové sloupy nejsou ze dřeva, i když tak na první pohled vypadají, jsou zhotoveny ze železa a povrchově upraveny fládrováním.

3. 1840–1871.

4. Jde o jedinou místnost zámku kde zcela převažují novogotické motivy. V zábradlí ochozu, v zábradlí schodiště i na dalších místech schodiště jsou různé typy kružeb odvozených z plaménkové gotiky [5]. Nalezneme zde rozety s kružbou "rotujícího typu", trojlisty a čtyřlisty a jeptišky. Na ochozu jsou kružby zábradlí doplněny vyřezávanými erbovními štítky rodu Schwarzenbergů: hlava Turka s havranem klovajícím oko, tři špice, hořící větev, věž a tři snopy.

Schodiště vrcholí portálem [6] vedoucím do zámecké knihovny. Portál je zakončen lomeným tympanonem rámovaným archivoltami s rostlinným dekorem hlásícím se k pozdní gotice. Stejně se k pozdní gotice hlásí motiv kroucené pásky vyplňující plochu tympanonu kolem schwarzenberského erbu. Erb v tympanonu je úplný se všemi poli. Je nesen štítonoši a doplněn pěti klenoty.

Motiv kružby najdeme i na všech dveřích vedoucích ze schodišťové haly.

5. Novogotické prvky stejně jako četné užití heraldických motivů – úplný erb v čele sálu, znaky jednotlivých schwarzenberských území na štítcích v ochozu odkazují na slavnou minulost rodu. O významu, jenž byl dáván heraldické dřevorezbě ve schodišťové hale, svědčí její zadání vídeňskému řezbáři.

Jinými než řezbářskými prostředky je v místnosti připomenuta i předschwarzenberská minulost Hluboké. Tvoří ji tapisérie a obrazy panovníků.

4. 4. 2. LOŽNICE KNĚŽNY ELEONORY [7]

1. Ložnice kněžny Eleonory

2. Dřevo má v této místnosti charakter pouze rámce další výzdoby, především nástěnné malby, ale i velmi hodnotných závěsných maleb.

3. 1840–1871.

4. Řezbářská výzdoba stropu využívá stejných motivů, jaké jsou v kuřáckém salonu. Tam dekor vyplňuje kazetová pole stropu, zde, v kněžnině ložnici, naopak pokrývá lišty rozhraničující jednotlivá pole kazetového stropu. Samotná pole jsou pak vyhrazena malířské výzdobě, kde je květinový dekor malovaný na pozlacené hovězí kůži.

Převážně manýristické tvarosloví najdeme i na obložení stěn, které však pokrývá většinou jen jejich spodní cca třetinu. Je třeba říci, že řezbářský dekor a ornamentální intarzie na obložení, na dveřích i na parketách jsou velmi omezeny a hlavní výtvarný účín zde má barva a přirozená kresba dřeva.

5. Výzdoba je víceméně dekorativní. Symbolický význam může mít jen bohatě vyřezávaný rám, který zdůrazňuje čestné místo obrazu Panny Marie s Ježíškem podle Raffaela Santi. Připomeňme, že jde o ložnici několikanásobné matky. Obraz je součástí vstupního portálu.

4. 4. 3. SOUKROMÁ MODLITEBNA KNĚŽNY

1. Místnost se nachází v arkýři funkčně napojená na kněžninu ložnici a určená k soukromé pobožnosti zámecké paní.

2. Dřevo pokrývá stěny i klenutý strop, ze dřeva jsou také kružby oken a vstupního portálu.

3. 1840–1871.

4. Malá arkýřová místnost je dřevem pokryta vlastně kompletně. Z ložnice se vstupuje portálem s bohatou kružbou ve stylu plaménkové gotiky, která může být odvozena jak z anglických, tak i ze středoevropských předloh. V obložení stěny ložnice, která v daném místě využívá pravidelných tvarů vycházejících z renesance a drobný, spíše manýristický dekor působí na tento portál poněkud nezvykle. Modlitebna je částečně sklenutá valeně, částečně žebrovou klenbou. Stejně jako stěny jsou klenby pokryty intarzií. Před konkrétním dekorem je dána přednost kontrastu barev různých dřev. Zároveň jsou na několika místech v intarzii provedeny rozety s trojlisty a hvězdy.

5. Intarzované hvězdy jsou obecnými náboženskými symboly (hvězda betlémská, hvězdy sv. Jana Nepomuckého atd.). Prolínání různých barev dřev, architektonické motivy provedené v nezvyklém materiálu (rozety) spolu s hrou světél (v kružbových oknech jsou vsazeny originální historické vitráže) vytváří velmi působivý dojem.

4. 4. 4. OBLÉKÁRNA [8]

1. Součást osobních pokojů kněžny Eleonory.
2. Dřevořezby se uplatňují na ostění stěn, které však zabírá jen část jejich plochy, dále v monumentálním portálu a samozřejmě se v místnosti nachází intarzovaná podlaha.
3. 1840–1871.
4. Kazetový strop má obvyklý dekor na žebrech, pole kazet jsou vyplněna malbou. Velký portál odpovídá portálům v dalších místnostech. Oválný obraz v nástavci je orámován řezaným rámem s volutovými prvky. Ve volutách a dalších ornamentech je cítit období manýrismu a baroka. Jednoduchost obložení stěn pomáhá skrýt prvnímu pohledu dvířka na toaletu a do pokoje komorné.⁴⁵
5. Výzdoba nemá symbolický význam.

4. 4. 5. HAMILTONŮV KABINET [9]

1. Sál je dnes pojmenován po anglickém malíři, jehož obrazy jsou zde umístěny. Původně tuto místnost využívala kněžna Eleonora jako pracovnu.
2. Místnost má kruhový půdorys a dřevo zde tvoří hlavní výzdobný prvek, jenž je doplněn nástěnnou malbou a větším počtem závěsných obrazů. Dvoje bohatě vyřezávané dveře tvoří rámec pro dřevěný krb. Místnost je dále doplněna bohatou vyřezávanou kružbou v oknech, na stropě jsou dřevěná klenební žebra, nechybí intarzované ostění a intarzovaná parketová podlaha.
3. 1840–1871.
4. Intarzie stěn a parket je v podstatě bezslohová, geometrická. Iluzivně prolamovaný vzor parket může připomenout renesanční sklípkové klenby a hru světla a stínů na nich. Žebra kleneb mají jen jednoduchou profilaci, ovšem složitost klenebních polí, které vytvářejí,

---

⁴⁵ Oficiální stránky zámku Hluboká – podrobný popis. GALILEO CORPORATION S.R.O. *Oficiální stránky zámku Hluboká – zámek Hluboká nad Vltavou*, <http://www.zamek-hluboka.eu/prohlidkove-trasy/reprezentacni-saly/podrobny-popis/>, vyhledáno 24. 3. 2013.

odkazují na pozdní gotiku. Středověký charakter klenby je ovšem narušen realistickými malbami květin v pastelových odstínech, které jsou malovány na pozlacenou sádku. Vyřezávaná kružba lomeného oblouku okna vypovídá svými rozetami a jeptiškami o střeoevropských vzorech lucemburské gotiky.

Nejvýznamnějším prvkem výzdoby tohoto kabinetu jsou dvojce dveře vyřezávané z lipového dřeva [10] a krb. Tvoří pohledový i slohový celek v duchu raného baroka anebo manýrismu. Dveře rámuje pilastry a římsa s vlysem, obojí zdobené akantovým vzorem odpovídajícím polovině 17. století. Dolu zužující se sloupy také odpovídají pozdní renesanci. Akantový ornament vyplňuje celou plochu dveří. Reliéfní řezby na dveřích jsou velmi jemně provedené. Kontrastuje s nimi hrubší, respektive rustikálnější provedení krbu. Hlavním prvkem výzdoby jsou dvě karyatidy, dále hlavičky andělů a feston. Tato rustikalita možná odkazuje na domácí prostředí, na české umění první poloviny 17. století.

5. Použití výzdobných prvků můžeme považovat pouze za dekorativní.

4. 4. 6. RANNÍ SALON [11]

1. Reprezentační místnost v níž se počítá s vizuálním působením prudkého ranního světla a místnost je tomu právě uzpůsobena, okna směřují na jihovýchod. Tento typ místnosti byl v období romantismu přejat z Anglie.⁴⁶

2. Dřevo pokrývá všechny plochy místnosti.

3. 1840–1871.

4. Stěny sálu jsou obloženy dřevěnými deskami s jednoduchým geometrickým členěním. Do obložení jsou vsazeny četné obrazy. Plochy dané členěním stěn a okraji obrazů jsou z části nechány ploché, z části pokryty bujným vegetabilním dekorem [12] odvozeným z akantového

---

⁴⁶ Oficiální stránky zámku Hluboká – podrobný popis. GALILEO CORPORATION S.R.O. *Oficiální stránky zámku Hluboká – Státní zámek Hluboká*, <http://www.zamek-hluboka.eu/prohlidkove-trasy/reprezentacni-saly/podrobny-popis/>, vyhledáno 24. 3. 2013.

ornamentu raného baroka. Na volných plochách je pak ponechán prostor výtvarnému účinku barvy a kresby různých druhů dřev.

Strop je opět kazetový, zdobený jednak akantovým ornamentem, a jednak malbou. Akant se objevuje i na dveřích sálu. Téměř úplná dominance jednoho motivu dává místnosti pozoruhodný vzhled, velmi odlišný od ostatních reprezentačních prostor zámku.

Členění parket odpovídá víceméně základnímu členění stěn, pochopitelně v dvourozměrném měřítku.

5. V řezbářské výzdobě salonu najdeme pouze dekorativní řezby.

4. 4. 7. ČÍTÁRNA [13]

1. Součást soukromých prostor zámku.

2. Dřevo v místnosti pokrývá většinu volných ploch: podlahu, ostění, kružby v oknech a rám zrcadla. Na stropě jsou ve dřevě provedena klenební žebra.

3. 1840–1871.

4. V obložení stěn hraje nejvýznamnější roli samotná barva dřeva. Řezba se uplatňuje zejména na dveřích (motiv raně barokního akantu) a na jejich ostění a ve složité vrcholně gotické kružbě oken. Nejvýznamnějším řezbářským prvkem místnosti je ale rám zrcadla tvořícího vlastně nástavec nad krbem.

Zrcadlo je rámováno tordovanými sloupy, jejichž podstavce jsou zdobeny kružbami typu "jeptiška" a motivem zkřížených ostrví,⁴⁷ za sloupy je rám pokrytý reliéfními větvemi propletenými páskou [14], tedy motivem oblíbeným v pozdní gotice. Velice zajímavé je obloukovité rámování horní části zrcadla [15]. Tvoří ho řada šesti lomených oblouků složených vždy ze dvou menších lomených oblouků, z nichž každý je tvořen dvěma jeptiškami a rozetou s trojlistem.

---

⁴⁷ Termín ostrve označuje heraldickou figuru zobrazující kmen stromu s osekanými větvemi.

Každé dva lomené oblouky jsou spojené do jednoho velkého motivu čtyřlístu, který je poté završen krabem. Rám zrcadla je dílem pěti řezbářů, kteří na něm pracovali sedmnáct měsíců.⁴⁸

5. Místnost nemá konkrétní symbolické sdělení, anebo ho dnes již nejsme schopni přečíst. O významu, který byl sálu dáván stavebníky, svědčí velmi nákladná jednotlivost – rám zrcadla, zadaný osobně kněžnou Eleonorou Schwarzenberg.

4. 4. 8. MALÁ JÍDELNA

1. Soukromá jídelna pro běžné rodinné stolování.

2. Bohatě řezaný strop a portály dveří jsou nejvýraznější v celé místnosti svými výtvarnými prvky. Naopak jednoduché jsou zde parkety a dveře, které jsou dekorované prostým geometrickým členěním. Parkety a obložení spodní části stěn spíše jen doplňují výzdobu.

3. Kolem roku 1870.⁴⁹

4. Kazetový strop odpovídá vrcholné renesanci. Lišty, rámuující jednotlivá pole, člení stejný ornament jako v kuřáckém salonu či kněžnině ložnici. Původně měly být tyto rámy kazet holé. Jejich následné pokrytí řezbou je zhotoveno na osobní přání kněžny Eleonory.⁵⁰ Zajímavé je, že pole kazet vyplňuje dekorativní malba odpovídající barevností i námětem dekoru na lištách.

První z portálů se až na detaily podobá slohově manýristickým či raně barokním portálům dalších místností. Zajímavý je ale druhý portál. Je pojatý jako trojboká věžice zakončená renesanční atikou s volutami [16]. Pokrývá ho bohatý dekor, většinou odvozený ze stylu pozdní renesance. Výrazným prvkem je portál s půlkruhovým tympanonem. Je orámován obloučkovým vlysem a jde o jediný prvek novorománského slohu, který byl v

---

⁴⁸ Oficiální stránky zámku Hluboká – podrobný popis. GALILEO CORPORATION S.R.O. *Oficiální stránky zámku Hluboká – Státní zámek Huboká*, <http://www.zamek-hluboka.eu/prohlidkove-trasy/reprezentacni-saly/podrobny-popis/>, 24. 3. 2013.

⁴⁹ Tamtéž.

⁵⁰ Tamtéž.

hlubocké architektonické dřevorezbě nalezen. Podotkněme, že jde o velmi raný projev tohoto slohu.

Součástí výzdoby je i bohatě řezaný rám zrcadla. Vychází z běžného barokního stylu. Najdeme však na něm i realisticky vyřezané květy konkrétních rostlin (slunečnice, pivoňky) [17]. To je již dílo realistických tendencí 19. století. Právě realistické znázorňování rostlin bude jedním ze stavebních prvků secese, která se objeví několik málo desetiletí po dokončení výzdoby Hluboké.

5. Výzdoba je čistě dekorativní.

4. 4. 9. KUŘÁCKÝ SALON [18]

1. Místnost určená k trávení volného času a které zprvu užívali jen muži.

2. Dřevo je vedle bílé žuly hlavním výzdobným prvkem sálu. Je zde akcentován kontrast tmavých dřev, zvláště ebenu a zářivě bílého kamene žuly. Tento kontrast je ještě umocněn tím, že hlavní výzdobný řezbářský prvek – portál dveří – je rozvržen podobně jako žulový nástavec krbu.

3. 1840–1871.

4. Obložení stěn, dveře a v iluzivní podobě i parkety jsou zdobeny poměrně jednoduchou profilací. Hlavním řezbářským výzdobným prvkem je, už zmíněný, portál vstupních dveří, který je řešen jako architektura dvou pilastrů zúžených směrem dolů a bohatě zdobeného nástavce. Celý portál je ozdoben festony a akantovým ornamentem, dále pak rolverkovými vzory, jenž odpovídají tak pozdní renesanci či manýrismu. Strop místnosti je tvořen kazetováním. Jednotlivá pole pokrývá složitý zavíjený ornament odvozený z rolverku a barokní kartuše, ovšem přetvořený velmi volně a fantazijně.

5. Výzdoba je pouze dekorativní, bez významnější symboliky.

4. 4. 10. PŘIJÍMACÍ SALON [19]

1. Jde o místnost mezi vstupní halou, velkou jídelnou a knihovnou, tedy o jeden z nejdůležitějších reprezentačních prostor zámku.

2. Dřevo a dřevořezby pokrývají všechny myslitelné části místnosti.

3. 1840–1871.

4. Odmyslíme-li si parketovou podlahu s geometrickými motivy, můžeme pak řezbářskou výzdobu rozdělit na následující skupiny: strop, portály a kompozičně s nimi související krbový nástavec a obložení stěn.

Portály jsou vlastně architekturou provedenou ve dřevě, stejně jako nástavec krbu. Odlišují se spíše jen v detailech. Dveře, vedoucí z přijímacího salonu do knihovny, mají po bocích pilastry, které nesou bohatě zdobenou a složitě tvarovanou římsu vrcholící volutovým štítem, popřípadě sloupovým nástavcem. Ve štítu – nástavci je kartuše, kde je v poli místo malby vyřezávaný schwarzenberský monogram [20]. Písmena A, E a S jsou začáteční písmena jmen Adolf a Eleonora Schwarzenberg – iniciátoři poslední přestavby zámku Hluboká.

V krbovém vyřezávaném nástavci je umístěn velký portrét kněžny Eleonory. Ve výzdobě tohoto monumentálního nástavce najdeme zavíjený ornament, festony, figurální karyatidy [21], niky s mušlovými záklenky a další detaily manýristického a raně barokního stylu.

Kazetový strop má pole pokrytá ornamentem obvyklým i v dalších reprezentačních místnostech. Tedy složité ornamenty volně odvozené z rolverkového ornamentu.

Obložení stěn je členěno jen geometricky, ze složitějšího dekoru se nejčastěji uplatňuje rolverk. Jež je sice jen drobný ale dobře dokládá původ tohoto ozdobného prvku v kovotepectví, neboť na obložení stěn imituje ve dřevě právě ozdobná kování.

5. Dekorativní prvky použité v dřevořezbě jsou obecně slohové a nemají konkrétní symbolický význam. Symboliku vhodnou pro reprezentační využití místnosti zprostředkovávají spíše portréty zasazené v obložení stěn. Výjimkou je monogram nad hlavním portálem místnosti.

4. 4. 11. VELKÁ JÍDELNA [22]

1. Reprezentativní jídelna určená pro velké slavnosti.

2. Dřevo je hlavním výrazovým prostředkem výzdoby této místnosti.

3. Jídelna byla vytvořena až v letech 1908–1909 podle návrhu architekta Jana Kouly s použitím kazetového stropu z měšťanského domu v Českých Budějovicích z roku 1642.⁵¹

4. Obložení stěn je členěno geometricky tak, aby odpovídalo starší výzdobě ostatních místností a zapadalo tak do většího celku.

Portály sálu jsou provedeny v renesančním stylu. Srovnáním se staršími místnostmi vidíme, že na začátku dvacátého století již jde o přesné "vědecké" napodobení slohu. Najdeme zde korintské sloupy [23] a slohově čisté štíty.

Podobně ve slohu italské renesance je proveden nástavec krbu [24], na kterém najdeme karyatidy, rostlinný dekor ve vlysu, či motiv vejcovce. Na rozdíl od reprezentačních sálů starších, jako je třeba přijímací salon, jsou karyatidy ve velké jídelně anatomicky zvládnuté, ušlechtilé postavy. Řezbáři ze staršího období Hluboké by jistě zvládli také takovéto propracované postavy, ale pro napodobení manýristického interiéru museli vytvořit figury hrubších tvarů.

Zajímavým prvkem sálu je zrcadlo v bohatě řezaném rámu. Základním prvkem rámu je vegetabilní dekor, velmi vzdáleně připomínající akant, ale v podstatě bezslohový. Doplnují ho však dubové větve s listím a pásy odkazující k řezbě pozdní gotiky, též lomené oblouky s motivem jeptišek a tordované sloupky. V rámu najdeme i několik renesančních štítků se schwarzenberskými heraldickými motivy.

5. Místnost má velmi výraznou rodovou reprezentativní symboliku. V řezbě na zrcadle je znázorněna knížecí korunka rodu, rodový znak Schwarzenbergů a také jejich významného panství Kleggau ve Švýcarsku. Samotné použití italské renesance navozuje dojem moci a zároveň intelektuální vyspělosti. Ve výzdobě hraje roli i pětilistá růže, což je jediný příklad

---

⁵¹ Oficiální stránky zámku Hluboká – podrobný popis. GALILEO CORPORATION S.R.O. *Oficiální stránky zámku Hluboká – státní zámek Hluboká*, <http://www.zamek-hluboka.eu/prohlidkove-trasy/reprezentacni-saly/podrobny-popis/>, vyhledáno 24. 3. 2013.

odkazu na rožmberskou minulost v dřevořezbě na Hluboké, nepočítáme-li jejich erb v heraldické galerii, který je umístěn v knihovně.

Místnost poskytuje zajímavé srovnání vývoje historismu s jinými místnostmi na zámku Hluboká za téměř padesát let.

4. 4. 12. KNIHOVNA [25]

1. Zámecká knihovna

2. Dřevo tvoří hlavní a jediný výzdobný prvek celé místnosti. Podlaha je zhotovena z parket, které jsou tvořeny z různých druhů dřev a seskládaných do ornamentů [26]. Stěny zcela zakrývají knihovní skříně. Tam, kde knihovní skříně či regály nejsou, například v okenních výklencích či u krbu, můžeme vidět intarzované obložení stěn a tzv. "rybí šupiny" [27]. Strop je tvořen kazetováním. Jediný podstatný výzdobný prvek, který není ze dřeva, ale má ovšem vyřezávaný nástavec, je krb.

3. 1840–1871.

4. I na poměry zámku Hluboká je knihovna doslova slohovým chaosem. Strop je renesanční kazetová práce přenesená z hradu Schwarzenbergu.⁵² Místnosti dominují dva portály, z nichž jeden svou výzdobou odpovídá charakteru knihovních skříní, druhý je však proveden jako monumentální barokní, nebo ještě spíše rokoková architektura. Akantový nástavec krbu rámuje portrét a erb arcibiskupa Bedřicha ze Schwarzenberga je pak spíše raně barokní. Obložení stěn mimo skříně je pak tvořeno jednak velmi jemnou intarzií základních vzorů s detaily doplněnými perokresbou [28] v čistě rokokovém stylu a jednak dekorativním motivem, už výše zmíněným, rybích šupin. Skříně pak představují antikizující architekturu. Jde o klasicistní práci zakoupenou knížetem Janem Adolfem ze zrušeného kláštera ve Würzburgu.⁵³ Vlasy skříní však pokrývá řezaný rostlinný dekor, podobající se akantu. Je zde doplněn kvůli sjednocení starších skříní s novějšími portály dveří. Dvacet šest dřevěných

---

⁵² Oficiální stránky zámku Hluboká – Podrobný popis. GALILEO CORPORATION. *Oficiální stránky zámku Hluboká – Státní zámek Hluboká*, <http://www.zamek-hluboka.eu/prohlidkove-trasy/reprezentacni-saly/podrobny-popis/>, vyhledáno 16. 1. 2013.

⁵³ Tamtéž.

kolčích štítů, které dohromady tvoří nástavce knihovních skříní, jsou zdobeny heraldickými motivy a proplétány nápisovými páskami s vyřezávanou datací.⁵⁴ Jejich výzdoba odkazuje na pozdní gotiku.

5. Výzdoba knihovny směřuje k rodové reprezentaci. Dokládá to čestné místo, které je věnováno obrazu arcibiskupa Schwarzenberga, umístěného nad krbem ve vyřezávaném rámu. Ale také i písmeno "S" dominující intarzii stěn v okenním výklenku [29]. Tento význam má též použití stropu z eponymního hradu stavebníka. Naproti tomu zakoupení hotového souboru knihovních skříní z würzburského kláštera mělo jen asi finančně úsporný význam. Respekt k historii Hluboké pak dokládá heraldická výzdoba knihovny, která zachycuje, už zmíněné, erby předcházejících majitelů zámku a snad též i ponechání barokního mramorového krbu, jediného pozůstatku barokního reprezentačního sálu, který se nacházel na místě knihovny.

---

⁵⁴ Počet kolčích štítů je odvozen od 26 majitelů zámku Hluboká včetně datace, kdy na zámku dotyčný rod sídlil.

5. ZÁMEK SYCHROV

5. 1. Dějiny

Předchůdcem dnešního novogotického zámku bylo trojkřídlé barokní sídlo rytířů Lamottů z Frintropu, vybudované v letech 1690–1693 na místě středověké tvrze. Lamottové byli typickou vojenskou šlechtou třicetileté války. Příznačné pro ně bylo, že se nikdy nesžili se svým panstvím ani sousedy. Vedli stálé spory, na poddané byli tvrdí, ženili se převážně s členkami rodin podobného původu. Příslušníci prvních generací Lamottů se projevíli jako schopní válečníci. Vincenc Lamotte bránil r. 1643 svůj hrad Navárov před Švédy a ještě v nepřátelském zajetí dokázal pracovat pro císaře. V erbu nosili umrlčí lebku na černém poli a své jméno etymologicky vykládali jako zkomoleninu z "de La Morte".

Není divu, že vzpomínka na Lamotty jítřila fantazii kraje ještě v období romantismu, kdy již panství náleželo Valdštejnům a pak Rohanům a projevila se například v literárním díle Karolíny Světlé.⁵⁵

Lamottovské sídlo tvoří základ dnešní stavby. Prošlo ještě vrcholně barokními úpravami, o nichž však víme jenom z ikonografických pramenů.⁵⁶

Dnešní podoba se začala tvořit v letech 1822–1834, kdy nechal zámek klasicistně přestavět první sychrovský Rohan, Charles Alain. Změnila se celková dispozice, objekt získal dnešní uzavřené nádvoří.⁵⁷ To je také téměř jediné, co se z klasicizující fáze stavby dochovalo. Jsou to pak ještě některé klenby v přízemí zámku a to včetně křížových, v nichž přicházejí první náznaky romantického historismu. Klasicistní přestavba Sychrova také již časově odpovídá spíše období romantismu. O vysoké úrovni přestavby nejlépe svědčí, že zámek byl v letech 1834–1835 schopen hostit svrženého francouzského krále Karla X.⁵⁸

K pseudogotické přestavbě zámku došlo v několika fázích. V letech 1847–1849 se začalo s přeměnami severního křídla. V letech 1852–1862 získal Sychrov své dominanty, Bretaňskou

---

⁵⁵ Valentin Urfus, Lamottové z Frintropu, sychrovští páni a ještědská pověst, *Cour d' honneur* II, 1998, s. 10–13.

⁵⁶ Vlček (pozn. 25), s. 240.

⁵⁷ Poche (pozn. 2) sv. 3, s. 494.

⁵⁸ Marie Pospíšilová, Architektura zámku Sychrov, *Cour d' honneur* II, 1998, s. 16.

a Rakouskou (též zvanou Rohanská) věž a kamenné zahradní průčelí. Zároveň se od roku 1856 přestavovalo zázemí sídla, kaple, hospodářské budovy atd. Byl též modernizován park založený v roce 1820. Interiéry zámku se dokončovaly až do devadesátých let, přičemž došlo i k přeměnám již hotových místností. Příkladem budiž zrušení královského apartmá s řezaným stropem od Petra Buška, k čemuž došlo někdy brzy po roce 1893. Strop, skrytý pod novou omítkou, byl objeven až roku 1982 a po mnoho let restaurován.⁵⁹ Iniciátorem novogotických přestaveb byl Camille Rohan Guémené. Podobu zámku vtiskli architekti František Bayer, který dodal první, nerealizovaný návrh, z nějž však vycházeli jeho pokračovatelé, Bernard Grueber a Josef Pruvot.⁶⁰ Protože oba poslední zmínění architekti vypracovali i návrhy dřevorezeb, bude o nich pojednáno v kapitole o tvůrcích sychrovských řezeb.

Na výzdobě interiérů se movitými objekty podíleli přední umělci 19. století. Jmenujme A. Suchardu, E. Maxe nebo J. Hellicha.⁶¹

Zámek byl zestátněn v roce 1945 a od roku 1950 je přístupný návštěvníkům. Instalace v přístupné části sloužila po léta jako jakýsi ideální obraz feudálního sídla. Až v rámci několikaleté reinstalace, započaté v roce 1989, byl koncept změněn s cílem představit zámek v jeho původní podobě, kterou měl v 19. století.⁶² Tím byl navrácen i estetický náboj místním dřevorezbám, často dosud potlačený tím, jak tvořily rámeček neslohových předmětů z jiných památkových objektů.

5. 2. Objednavatelé – Rohanové

Rohanové byli předními velmoži francouzského království, v jehož dějinách se objevují již od raného středověku. Rohanská mocenská základna ležela v Bretani, kde patřili mezi nejvlivnější rody.⁶³ Budoucí sychrovská vrchnost byla spřízněna nejen s Bourbony, ale i králi Anglie, Skotska, Sardinie aj. V osobě Emanuela de Rohan de Polduc se rodina dostala k vládě

---

⁵⁹ Miloš Kadlec, Interiérová instalace zámku Sychrov a její geneze, *Cour d'honneur II.*, 1998, s. 20.

⁶⁰ Pospíšilová (pozn. 55), s. 16–17.

⁶¹ Poche (pozn. 2) sv. 3, s. 495.

⁶² Kadlec (pozn. 56), s. 18.

⁶³ Antoinette de Rohan – Chabot, Rohan – Chabot, *Cour d'honneur II.*, 1998, s. 58–59.

nad nezávislým státem, kterou tento vykonával jako velmistr řádu johanitů a tedy i suverén ostrova Malty v letech 1775–1797.

Pád Rohanů, nesoucích titul "princové královské krve", přinesla Velká francouzská revoluce. Byl popraven viceadmirál Louis Armand de Rohan, dále i vévoda d'Enghien – manžel Charlotty z Rohanu.⁶⁴ Přeživší příslušníci rodu našli azyl zejména v Čechách, kde se Charles Alain de Rohan, narozený v roce 1764 ještě na zámku ve Versailles, zakoupil v roce 1806 (Sychrov, Svijany aj.). Roku 1808 obdržel indigenát a titul "Jasnost". Těžko říci, co vedlo francouzská knížata zrovna do severních Čech. Jistě relativně bezpečná vzdálenost od neklidné vlasti, snad i styky s Habsburky – přes Bourbony byly nakonec vzdálení příbuzní.

Po Napoleonově porážce jim mezinárodní konference přiřkla právo na dědictví vévodství Bouillon a pak dokonce i na majetkové dědictví po případném vymření Bourbonů. Z obojího je nakonec vytlačili jiní, a to asi vedlo k rezignaci rodu na návrat do Francie. Restituovali však své původní rodinné statky, z jejichž prodeje a pronájmu pak byla převážně financována přestavba zámku Sychrov.

Stavebníkem novogotického Sychrova byl Camille Joseph Rohan – Rochefort (1801–1892). K držbě Sychrova se dostal jako adoptovaný dědic vymřelé linie Rohan – Guémenée. Byl to schopný hospodář, jemuž přinášely zisky pivovar ve Svijanech či železárna v Jesenném. Působil v politice, měl důležitou roli i v počátcích pražských událostí roku 1848. Jeho politickým přesvědčením byl zemský patriotismus a obrana šlechtických výsad proti vídeňskému centralismu, což spolu úzce souviselo. Nacionální vášně, spolu se společenskými změnami po roce 1848, vedou k odklonu Camilla Rohana od zemského k rakouskému vlastenectví a zejména ke stažení se ze společenského (činnost v různých spolcích) a politického života. Energii věnuje pak upevňování pozice rodiny a s tím související přestavbě zámku Sychrova.⁶⁵

---

⁶⁴ Marie Mžýková, K identifikaci portréту člena maltézského řádu v rohanské portrétní galerii, in: *Kníže Kamil Rohan - novogotika a zámek Sychrov: sborník příspěvků z odborného semináře pořádaného Správou státního zámku Sychrov dne 13. 11. 2002*, Sychrov 2004, s. 22–25.

⁶⁵ Doubravka Olšáková, Spolková a politická činnost knížete K. Rohana ve 40. letech 19. století, in: *Kníže Kamil Rohan - novogotika a zámek Sychrov: sborník příspěvků z odborného semináře pořádaného Správou státního zámku Sychrov dne 13. 11. 2002*, Sychrov 2004, s. 30–34.

Camille Rohan se na vysoké úrovni zabýval zahradnictvím, které podporoval i prostřednictvím různé spolkové činnosti. Byl člověkem velmi osobitým, uvědomujícím si, že při svém postavení on a ne okolí určuje konvence, jak můžeme vycítit z jeho velmi specifických oficiálních portrétů,⁶⁶ ale i podoby Sychrova, odmítající téměř "závaznou" tudorskou gotiku. Sychrovští Rohanové již prakticky vymřeli, poslední příslušník rodiny, jemuž byl zámek v roce 1945 zestátněn, měl jen dcery. Jiné rodové linie však v západní Evropě dosud existují.

5. 3. Tvůrci řezeb

Bernard Grueber (1807–1882)

V době, kdy byl zjedнан k přestavbě Sychrova, byl již známým architektem pracujícím v duchu romantického historismu. Z jeho realizací jmenujme kostel Panny Marie v Turnově či přestavbu schwarzenberského zámku Orlík. Kromě architektury byl činný i jako historik umění. Často v dobově příznačném duchu prováděl rekonstrukce památkových objektů.⁶⁷

Na Sychrově se podepsal hlavně na exteriérech, v interiéru navrhl základní rozčlenění místností. Pravděpodobně je také autorem návrhu velké schodišťové haly z počátku padesátých let, kde se již počítá s významným podílem řezbářské výzdoby.⁶⁸ Pracoval zde od počátku přestavby asi do roku 1851, i když se později pokračovalo mnohdy podle jeho návrhů.

---

⁶⁶ Květa Křížová, Historický vývoj interiéru – materiály a dokumenty k jeho studiu Kamil Rohan (1800–1892) a Jindřich Eckert (1833–1905), in: *Kníže Kamil Rohan – novogotika a zámek Sychrov: sborník příspěvků z odborného semináře pořádaného Správou státního zámku Sychrov dne 13. 11. 2002*, Sychrov 2004, s. 11. – Marie Mžyková, *Romantický historismus: Novogotika: výběrový katalog expozice na zámku Sychrově a hradu Bítově*. Sychrov 1995, s. 28.

⁶⁷ Vlček (pozn. 25), s. 205–206.

⁶⁸ Pospíšilová (pozn. 55), s. 16–17.

Josef Pruvot (1807–1883)

Byl syn knížecího zahradníka, který přišel s Rohany z Francie. Knížetem Luisem Rohanem bylo Josefu umožněno studium na pražské technice u Františka Josefa Gerstnera. Nějaký čas po studiích Pruvot budoval koňskou dráhu do Lince, pracoval i jako geometr. Roku 1832 však již nastoupil do rohanských služeb. V různých technických pozicích pak sloužil sychrovským pánům až do své smrti, která ho zastihla ve funkci stavebního ředitele panství.

Pruvot byl jistě člověk s výtvarným nadáním, jak dokládá vzhled jím navržených interiérů, ale i provedení kreslených návrhů. Neměl však možnost toto nadání projevit v dalších případech, neboť byl příliš úzce svázán se Sychrovem a Rohany, kteří mu umožnili vzdělání. Jeho osud tak není nepodobný osudu Petra Buška a vidíme v něm doznívání feudalismu v osobních vztazích v polovině 19. století.

Pruvot na Sychrově jednak sám navrhoval, a jednak prováděl plány architektů Bayera a Gruebera. Ve svých návrzích přebíral mnohé z klasického díla Josepha Nashe *The Mansions of England in the olden time* nebo z *Entwürfe zu gothischen Möbeln* od G.G.Ungerwittera. Vzhledem k těmto svým vzorům dával velký význam dekoracím provedeným ve dřevě, které pak prováděl Petr Bušek. Připomeňme ještě, že nekopíroval otrocky, ale přistupoval k ornamentice s invencí.⁶⁹

V exteriérové architektuře Sychrova pracoval i s francouzskými vzory (věže zámku),⁷⁰ v interiérech však nic takového nepozorujeme.

Petr Bušek (1824–1894)

Řezbář Petr Bušek se narodil jako syn dlabače forem v kartounce na pražském Smíchově. Od otce také získal první řezbářské školení. Pokračoval studii na pražské Akademii a krátce i ve Vídni. Od roku 1846 pak měl vlastní řezbářskou dílnu na Kampě (velmi krátce pracoval i ve Vídni). V roce 1848 mladý Bušek bojoval na barikádách, ale již

---

⁶⁹ Tamtéž.

⁷⁰ Vlček (pozn. 25), s. 532.

krátce po těchto událostech pokračuje v práci. Stává se postupně velmi známým, dodává dekorativní předměty do šlechtických interiérů. V roce 1856 Buška získal do svých služeb kníže Rohan. Bušek s rodinou a dílnou přesídlil do obce Husa u Sychrova, kde pak po zbytek života pracoval na výzdobě sychrovského zámku a různých sakrálních budov na rohanském panství. Kníže mu zakazoval pracovat pro jiné zákazníky, ale Bušek tento zákaz dokázal obejít, a tak jeho práce z druhé poloviny století najdeme i v cizině. Jeho zahraničními zákazníky byli často hosté módních lázní Sedmihorky. Od osmdesátých let pak i Camille Rohan ustoupil a povolil Buškovi přijímat zakázky i od jiných objednavatelů.

Téměř vždy pracoval podle cizích předloh, zejména architekta Josefa Pruvota nebo dle obvyklých knižních předloh. Velkou dílnu, kterou v Huse vedl, po Petrově smrti převzali synové. Podíleli se na dokončování a údržbě některých otcových řezeb, ale nové věci tvořili převážně do různých kostelů a na Sychrově se významněji neprosadili.⁷¹

5. 4. Katalog vybraných místností

Ke komparaci jsem u Sychrova zvolila čtyři místnosti. Schodišťová vstupní hala je prostorem, s nímž se návštěvník zámku setkal nejdříve a jejímž úkolem tedy bylo na první pohled charakterizovat majitele, s nímž se má návštěvník setkat, jeho moc, majetek, původ i kulturní úroveň. Dá se proto očekávat bohatá výzdoba, složitější ikonografie a vysoké nároky na uměleckou úroveň. Zároveň také vyšší akceptace obecného vkusu a módy než v soukromých prostorách, neboť vstupní hala neslouží ani tak vlastnímu životu obyvatel zámku, jako jejich kontaktu s vnějším světem. Sychrovská hala je výjimečná tím, že na rozdíl od ostatních dvou srovnávaných zámků je zde výzdoba na první pohled řezbářská, ale je to klam, je provedená z mramoru a dřevo pouze imituje. Formálně však odpovídá tomu co je běžné na dřevěných částech hal Hluboké a Lednice. Pro tyto formální shody a souběžné materiálové rozdíly místnost do srovnání zařazují.

Velká jídelna je čistě reprezentativní prostor, určený pro slavnostní příležitosti. Opět zde budeme očekávat výzdobu vysoké úrovně s odkazy na historii a moc rodiny. Na rozdíl od

---

⁷¹ Vladimír Tregl, *Řezbářská rodina z Husy u Sychrova* (bakalářská práce), Ústav pro dějiny křesťanského umění KTFUK, Praha 2006.

haly, kde lidé nesetrvávali delší čas, se v jídelně trávilo až několik hodin vsedě. To si vyžádalo funkční úpravy pro tepelný komfort, zejména topná tělesa a dřevěná obložení stěn. Tak vznikly rozsáhlé plochy pro další druhy řezbářské výzdoby.

Knihovna je pak prostorem, který je sice též využíván k reprezentaci, ale zároveň se v něm odehrává i běžný život obyvatel zámku, kteří sem chodí za zábavou, poučením a studiem. Proto se zde více než v čistě reprezentačních sálech odráží i konkrétní, osobní vkus stavebníka. Ještě osobitěji se projeví v místnostech čistě obytných, v salonech, ložnicích. Na druhou stranu tam jde v převážné většině jen o pouhý ornament, řezby v knihovně mají častěji i určité sdělení a symboliku.

Kulečnickový sál je potom pěkným příkladem dřevořezby v čistě intimním, rodinném pokoji bez velkých reprezentativních nároků.

5. 4. 1. SCHODIŠŤOVÁ HALA [30]

1. Reprezentativní vstupní místnost zámku.

2. Monumentální schodiště se dvěma rameny a horní podestou, které je vyrobeno z kamene, ale povrchově je upraveno fládrováním imitujícím dřevo.

3. Práce podle návrhů B. Gruebera a J. Pruvota.⁷²

4. Na zábradlí schodiště i podesty je proveden motiv rozetových kružeb [31], které vytvářejí dojem pohybu či rotace. Nosné sloupy schodiště pokračují i nad úroveň zábradlí, kde přecházejí v nosiče lamp, obklopené vždy několika fiálami. Na začátku schodiště jsou na sloupku zábradlí sochy lvů držící štíty s rohanským erbem [32]. Na těle sloupků pak vidíme reliéfní mužské hlavy s mohutnými kníry. Lvi mají ještě předromantický charakter, odpovídající spíše silně neanatomickým lvům barokního sochařství. Strop je pojat jako renesanční kazetování a je členěn jen různými tvary kazet, bez další výzdoby.

5. Jde o významnou reprezentativní místnost, první z těch, které návštěvník zámku v 19. století spatřil. Tomu odpovídá i bohaté užití heraldické výzdoby na schodišti, ale i další rodová reprezentace je v jiných výtvarných žánrech v sále užitá (malby na zdech, sochy).

---

⁷² Pospíšilová (pozn. 55), s. 16–17.

Kamenné schodiště imitující dřevo dokládá reprezentativní význam, kterému se dřevo jako materiál těšilo.

5. 4. 2. VELKÁ JÍDELNA [33]

1. Reprezentativní sál, určený pro slavnostní hostiny.
2. Dřevo se uplatňuje na všech volných plochách.
3. Petr Bušek a dílna podle návrhu J. Pruvota.
4. Parkety jsou dekorovány vzorem rozet a čtyřlístů. Dřevěné obložení stěn člení motivy kružeb, přetínaných prutů, jeptišek a trojlístů. Hlavní důraz je však kladen na několik dřevěných řezaných architektur, které z obložení vystupují. Jsou to zejména dva baldachýny [34] a pak portály dveří. Baldachýny jsou si podobné, odlišují se jen v detailech. Z bohaté gotické ornamentiky vyzvedněme kraby, sochy andělů či jemné krajkové olistěných větví. Útvary tohoto typu odkazují na pozdní gotiku.

Ve výzdobě portálů pak zaujme půlkruhový tympanon. Přes románský charakter jeho oblouku je plocha vyplněna opět gotickým ornamentem. Na druhém portálu je pak vyřezávaný rohanský erb a nápisová páska s rodovým heslem.

Podél stěn tvůrci rozestavili tordované sloupy se sochami lvů – štítonošů. Okna člení dřevěné kružby. Okenní výklenky směrem do místnosti místo kružby vyplňuje řezba olistěných větví. Kazetový strop [35] vyplňuje jednak řezaný dekor renesanční (geometrické ornamenty odvozené z členění starých kazetových stropů), a jednak rostlinný dekor. Lišty stropu jsou doplněny o znaky rodu Rohanů.

5. Velká jídelna patří k nejreprezentativnějším prostorám zámku. Tomu odpovídá složitost řezbářské výzdoby, bohaté využití heraldických motivů, stejně jako prvky odvozené z monumentální i sakrální architektury (tordované sloupy, baldachýny). Řeč řezbářské výzdoby v tomto ohledu odpovídá závěsným obrazům v místnosti a vitrážím (erby, portréty).

5. 4. 3. KNIHOVNA [36]

1. Knihovna sychrovského zámku patří sice mezi místnosti reprezentační, ale uměřenost výzdoby a jen nevýrazná heraldická symbolika naznačují, že nepatřila k místnostem, kde reprezentace stavebníka byla hlavním důvodem výzdoby. Můžeme jí tak pokládat za sál stojící na pomezí mezi soukromím rodiny a "veřejnými" reprezentačními prostory.

2. Dřevo je použito na obložení volných stěn (kterých je ale menšina), na skříně zakrývající většinu stěn, na podlahu a okenní kružby. Jeho tmavá barva kontrastuje výrazně s bílým stropem oplývající štukovou výzdobou.

3. Petr Bušek a dílna podle návrhu J. Pruvota.

4. V celé místnosti se opakuje tentýž ornament sestavený z gotických rozetových kružeb. Najdeme ho v jen malých modifikacích na křídlech dveří i na dvířkách nejspodnějších částí všech knihovnických skříní. Jednotlivé rozety, z nichž je daný ornament sestaven nalezneme i v okenních kružbách či v dekoru parket.

Zajímavá je kompozice portálu. Jeho výzdoba je sice sestavena z gotického ornamentu, ovšem jeho užití je takové, že kdyby se stejným způsobem užili vavřínové věnce, byl by portál jednoznačně luisiézni.

Skříně samy jsou poměrně jednoduché, což dává výrazný kontrast mezi vlastní plochou tohoto nábytku a bohatou atikou s erby, baldachýnky, tordovanými sloupci aj. gotizujícím ornamentem.

5. Přes formálně novogotický ornament má knihovna klasicistní charakter. Toto tvrzení mohu doložit kompozicí portálů, lineární výzdobou knihovnických skříní a celkovou uměřeností dekoru. Může to snad být ohlasem na předchozí, v době novogotické přestavby ještě nikoliv starou, stavební fázi zámku ve slohu klasicismu. Jiným důvodem může být určitá novogotická citace francouzského klasicismu jako důsledek stavebníkova původu.⁷³

---

⁷³ Najít původ klasicistního charakteru knihovny by mohlo poskytnout důležitý údaj do diskuse o francouzských vlivech v sychrovské novogotice, je to však otázka archivního výzkumu konkrétních plánů a předloh.

5. 4. 4. KULEČNÍKOVÝ SÁL [37]

1. Místnost určená k zábavám rodiny a bližší společnosti, zejména mužské. Hrály se tu společenské hry, nejen kulečnick, po němž je sál pojmenován.
2. Dřevo je užito na podlaze, na části stěnového obložení a na stropě. Na stropě je použito pouze jako dekor.
3. Práce z dílny Petra Buška.
4. Charakter výzdoby je velmi uměřený. Stěny pokrývá dřevo zhruba do poloviny. Zde je použit jednoduchý dekor odvozený z gotických kružeb a žebrových obrazců, který obíhá podél celé místnosti a najdeme ho i na křídlech dveří. Můžeme ho srovnat například s knihovnou. Horní polovina stěn je členěna pouze profilovanými dřevěnými lištami, místy doplněnými jejich zalomením do oblouku ve tvaru tzv. oslího hřbetu. Jinak tyto horní části stěn pokrývá zdobená kožená tapeta a je zde rozvěšeno několik portrétů. Ty jsou vkomponovány do řezbářské výzdoby tak, aby vytvořily širší rámeček. Barevně potom dřevo a tapety do značné míry splývají a dávají místnosti jednotný, teplý a intimní nádech.

Dveře jsou doplněny pravoúhlým nástavcem s gotizujícím dekorem. Je v nich vsazen střední štítek rohanského erbu podložený řádem zlatého rouna. V ostění dveří můžeme najít i drobný realistický rostlinný detail.

Zajímavý je strop [38]. Ve srovnání s bohatě řezanými stropy z Hluboké vyniká prostotou. Je bílený a ze dřeva jsou pouze žebra vytvářející uprostřed rozetu dekorovanou architektonickým motivem květiny. Detailní květiny kontrastují s jednoduchým členěním stropu.

Okenní kružby odpovídají ostatním prostorám v této části zámku a to jak materiálem – dřevem, tak tvarem – gotické prvky vkomponované do půlkruhového oblouku. Stylově pak řezbářská výzdoba kulečnickového sálu vychází hlavně z pozdní gotiky.

5. Kulečnickový sál patří mezi prostory určené k pobývání rodiny, nikoliv k reprezentaci před širší veřejností. Dosvědčuje tomu i řezbářská část výzdoby. Projevuje se v ní sice reprezentační prvek – erb, ale použití pouze středního štítku, zato doplněného řádem Zlatého

rouna je spíše jakousi vizitkou stavebníka a též prvního uživatele zámku knížete Camilla Rohana.

6. ZÁMEK LEDNICE⁷⁴

6. 1. Dějiny

Lednický zámek stojí na místě středověké věžovité tvrze. V novověku náležel pánům z Lichtensteina, zprvu jako součást většího panství Mikulov. Pravděpodobně na konci 17. století zde vyrostlo barokní sídlo. O jeho podobě i stavebních dějinách máme jen rozporuplné údaje. Asi šlo o trojkřídlý přízemní objekt, napodobující italské venkovské vily, tedy podobně jako např. zámek v Buchlovicích. O umělecké podobě zámku, kterou zcela překryla pozdější novogotická přestavba, si můžeme udělat představu podle komplexu stájí, které se z té doby dochovaly téměř v původním stavu. Architektura, čistý výtvar rakouského baroka, je dílem J. B. Fischera z Erlachu. Byla budována v letech 1688–1699 s tím, že ji dokončil a poněkud pozměnil další slavný italský architekt podunajského baroka Domenico Martinelli.

Z přednovogotické podoby vlastního zámku se dochovalo jen několik málo místností a snad základní dispozice budovy. Začátkem 19. století proběhly ještě stavební práce ve slohu klasicismu, ale od r. 1838 zámek dostává současnou romantickou podobu. Toho roku se začal připravovat plán přestavby oranžerie na skleník (realizováno v letech 1843–1845, podle dalšího projektu). Od roku 1846 do roku 1858 proběhla přestavba vlastního zámku. Interiéry byly dokončovány ještě dlouho po té. Podobu lednickému zámku vtiskli postupně tři architekti. Petr Hubert Desvignes navrhl původní plán skleníku, G. Wingelmüller vypracoval a realizoval nový projekt tohoto zahradního objektu a po té řídil i hrubou přestavbu vlastního zámku. A na konec po roce 1848 pak zámek budoval Wingelmüllerův někdejší asistent Johann Heidrich, většinou však podle plánů svého předchůdce, který toho roku zemřel.

Lednice je proslulá svým parkem, v němž se sice zachovaly malé relikty barokní zahrady, ale který je dílem romantismu. Prolínají se v něm prvky klasicistní, romantické i historizující. Ostatně nejstarší lednická novogotika – umělá zřícenina Janova hradu – je právě v zámeckém parku. Vybuodoval ji Josef Hardtmuth, architekt pracující jinak převážně ve stylu klasicismu již v roce 1807.⁷⁵

---

⁷⁴ Pokud není uvedeno jinak, jsou údaje této kapitoly převzaty ze Samek (pozn. 8), s. 315–322.

⁷⁵ Kuthan (pozn. 4), s. 10–11.

6. 2. Objednavatelé – Lichtensteinové

Původně rakouská rodina pánů z Lichtensteina do našich dějin výrazněji vstupuje na konci 13. století, kdy získává jako královské léno jihomoravský Mikulov. Lichtensteinové však nadále tíhnou spíše k Podunají a jejich majetkové přesahy na Moravu jsou spíše jen přirozeným rozrůstáním rakouských statků. Karel z Lichtensteina se na začátku 17. století stává jedním z nejdůležitějších prohabsburských exponentů. Již před Bílou horou byl vévodou Opavským a po ní se stal místodržitelem v Čechách, což využil k obrovskému sebeobohacení. Lichtensteinové nadále vystupují často i v českých dějinách. Od 18. století jsou zároveň panovníky nezávislého státečku v Alpách. Připomeňme, že hlavní z jejich venkovských sídel, Valtice, leželo až do vzniku ČSR v Rakousku.

Od začátku 19. století dávají Lichtensteinové romanticky přetvářet krajinu mezi dvěma svými sídly, Valticemi a Lednicí. Zdejší novogotické stavby patří mezi vůbec první u nás. To vrcholí přeměnou doposud barokního zámku Lednice ve vzorovou stavbu romantické novogotiky. Iniciátorem této stavby byl kníže Alois Josef II. (1796–1858).⁷⁶ Měl k dispozici obrovské panství⁷⁷ s mnoha předpoklady k průmyslovému rozvoji, které kníže naplnil zejména podporou zpracování kovů (např. v Adamově). Přímé inspirace k přestavbě Lednice byly pravděpodobně tyto: V letech 1820 a 1837 navštívil Lichtenstein Anglii a Skotsko. Připomeňme, že podruhé to bylo u příležitosti korunovace královny Viktorie, na níž jel jako člen rakouského poselstva spolu se Schwarzenbergem a Harrachem, dvěma dalšími budoucími novogotickými stavebníky.⁷⁸ Druhou inspirací byla přestavba Hluboké, na níž měla podíl Aloisova příbuzná Eleonora, provdaná ze Schwarzenberga. Práce na jihočeském zámku o několik let předběhly Lednici.

Kníže natolik chápal význam anglické architektury pro novogotické realizace, že svému staviteli Wüngelmüllerovi zaplatil studijní cestu na Britské ostrovy. Kníže Alois Josef se ve

---

⁷⁶ Zámek Lednice, NÁRODNÍ PAMÁTKOVÝ ÚSTAV, NPÚ – *Národní památkový ústav Oficiální stránky Národní památkový ústav*, <http://www.npu.cz/pro-odborniky/narodni-pamatkovy-ustav/medialni-kampane/romanticky-sen/lednice-zamek/vypis/detail/6-lednice-zamek-alois-ii/>, vyhledáno 23. 3. 2013.

⁷⁷ Podle odhadu z roku 1790 tvořili lichtensteinské majetky 11 % všech moravských panství. Kuthan (pozn. 4), s. 63.

⁷⁸ Tamtéž, s. 63–64.

středověkém umění vyznal a měl k němu vztah, což dokázal například zakoupením proslulého světelského oltáře a jeho přenesením z kláštera Zwettl do Adamova.⁷⁹

Po smrti Aloise Josefa II. se v držbu panství i pokračování v přestavbě lednického zámku uvázal Jan Josef II. z Lichtensteina (1840–1929). Ten se již pokoušel do novogotických realizací (kromě zámku Lednice též kostel v Poštorné, kaple na zřícenině hradu Lanšperka, rekonstrukce hradu Vaduzu v Lichtensteinsku, Šternberka na Moravě či Keuzensteinu u Vídně atd.) vnášet prvky odborné znalosti gotiky a památkové péče. Napomáhaly tomu jeho osobní kontakty se soudobými historiky umění, jako byli Wilhelm von Brode, Otto Piper aj.⁸⁰

Janovi potomci opustili Československo v roce 1945 a dosud žijí a vládou ve svém alpském knížectví.

6. 3. Tvůrci řezeb na Lednici

Karl Leister (1805–1857)

Majitel a ředitel stolařské dílny ve Vídni s mezinárodní pověstí. Pro Lichtensteiny pracoval už v letech 1838–1848 kdy nábytkem vybavil jejich palác v hlavním městě monarchie. Pro zámek v Lednici dodal (spolu s konkurenční firmou Thonet) veškerý nábytek. Z hlediska našeho tématu je důležité jeho autorství samonosného vřetenového schodiště ze dřeva, které dnes patří k symbolům Lednice a je datováno rokem 1851. Vytvořil ho asi podle návrhu architekta zámku, Georga Wüngelmüllera.⁸¹

Georg Wingelmüller (1810–1848)

Hlavní architekt liechtensteinské výstavby Lednice. Vytvořil většinu návrhů zdejších dřevořezeb. V roce 1846 absolvoval na náklady svého zaměstnavatele studijní cestu do

---

⁷⁹ Tamtéž, s. 71.

⁸⁰ Tamtéž, s. 71–73.

⁸¹ Lednice, zámek – Vřetenové schodiště, NÁRODNÍ PAMÁTKOVÝ ÚSTAV, NPÚ – *Národní památkový ústav*, <http://josefov.npu.cz/pro-odborniky/narodni-pamatkovy-ustav/medialni-kampane/romanticky-sen/morava/vypis/detail/14-lednice-zamek-vretenove/>, vyhledáno 2. 4. 2013.

Anglie, Skotska a některých dalších západoevropských států. Zemřel velmi mlád, prý vyčerpáním z pracovního stresu.⁸²

6. 4. Katalog vybraných místností

Ke komparaci byly zvoleny tři místnosti. Výběr byl dán kritérii, která jsou uvedena výše, u popisu Sychrova. Pouze zde slavnostní jídelnu, která v přístupných místnostech zámku chybí, nahrazuji Tyrkysovým sálem, který měl podobné využití i charakter výzdoby.

6. 4. 1. SCHODIŠŤOVÁ HALA [39]

1. Reprezentativní místnost.

2. Dřevo se uplatňuje na všech volných plochách mimo úzkého pásu stěny, který je ponechán volně a využit k prezentaci závěsných obrazů.

3. 1846–1858.

4. Obložení stěn je velmi jednoduché, hlavní výtvarný účinek je ponechán barvě dřeva. Pouze v horní části obložení je jednoduchý řezaný gotizující dekor.

Kolem stěn obíhá dřevěné schodiště, odkud se vstupuje do dalších částí zámku. Horní část místnosti obíhá v úrovni 1. patra zámku dřevěný ochoz či galerie. Zábradlí schodiště je tvořeno rozetovým dekorem, který je poněkud zploštěn tak, že se z kruhů staly ovály se zašpičatělými vrcholy, jakési mandorly. Plné části zábradlí pokrývá vyřezávané dubové listí. Sloupky zábradlí vybíhají v sloupy nesoucí lampy. Spodek schodů [40] a také ochozu je ztvárněn jako částečně trámový a částečně kazetový strop. Celá místnost vrcholí kazetovým stropem, jehož kazety jsou odvozeny z gotického čtyřlistu, ovšem extrémně zjednodušeného, geometrizovaného. V lomených oknech jsou řezané kružby, parkety mají geometrický ornament.

---

⁸² Kuthan (pozn. 4), s. 64–66.

5. Ač jde o sál s důležitým reprezentativním významem je řezba čistě dekorativní, bez symbolických významů. I heraldické motivy použité v obložení stěn jsou nevýrazné a spíše jen dekorativní. Reprezentačně – symbolický význam nesou díla jiných žánrů umění.

6. 4. 2. TYRKYSOVÝ SÁL [41]

1. Reprezentační místnost určená k společenským událostem s větším počtem účastníků. Nejde sice přímo o slavnostní jídelnu, taková místnost na Lednici není zpřístupněna, ale vzhledem, že k takovým účelům také sloužila (viz nábytkové vybavení), budu ji v dalším textu s jídelnami na Hluboké a Sychrově srovnávat.

2. Dřevo pokrývá všechny volné plochy, s výjimkou horních zhruba dvou třetin ploch stěn, které jsou vytapetovány.

3. 1846–1858.

4. Strop sálu je kazetový, přičemž kazety vyplňuje dekor odvozený – mnohdy velmi volně – z kružeb. Výzdoba je při okrajích a pak v centrální hvězdě tak, aby nezdobená část dala této hvězdě vyniknout. Centrální osmicípí hvězdotvorný útvar [42] je vyplněn jemným a hustým řezbářským ornamentem, jehož předobraz bychom našli v gotice, ale je použit tak, aby odkazoval na arabské dekorativní umění. Odráží se nám tu tak nadšení romantismu pro muslimskou kulturu, které se v Lednici projevilo už minaretem v parku. Strop je rámován už v horní části stěny, úzkou lištou s realistickým rostlinným ornamentem. V listoví této lišty objeví pozorné oko i drobné postavičky bájných zvířat (gryf) i skutečných (veverka). Lišta tak připomene rámování některých gotických portálů či bordury ve středověké knižní malbě, kde je v rostlinném motivu skryta postavička, jako jakási vizuální odměna pro pozorného diváka.

Důležitým výzdobným prvkem jsou portály. Jde o napodobení gotických architektur. Najdeme na nich bohatý rejstřík středověkých výzdobných prvků: kružby, fiály, kraby apod. Pozoruhodným prvkem jsou ohnuté fiály [43], drobná hříčka, kterou použil podunajský

kamenický mistr Antonín Pilgram na začátku 16. Století.⁸³ Najdeme ji na portálu staré radnice v Brně, a tak by tyrkysový sál mohl představovat ohlas domácího umění.

Vlastní obložení stěn pokrývá jednodušší dekor se čtyřlístem jako hlavním motivem. Objevuje se i na dveřích tak, aby jejich křídla neporušila jednolitě linie výzdoby obíhající na obložení celou místnost.

5. Z hlediska použitých motivů je řezbářská výzdoba tyrkysového sálu volena především s ohledem na jeho reprezentační funkci. Využití florálních a animálních motivů pak může souviset s původní funkcí Lednického zámku jako venkovského, loveckého sídla rodu Lichtensteinů.

6. 4. 3. KNIHOVNA [44]

1. Knihovna.

2. Dřevo je použito na podlaze, parketách, kružbách a na obložení stěn, které zabírá cca polovinu jejich plochy. Velmi jednoduše zpracované plochy dávají vyniknout třem řezbářsky velmi propracovaným objektům: schodišti, portálu a stropu.

3. 1846–1858.

4. Vlastní knihovní skříně jsou jednoduché, pravoúhlé. Novogotická ornamentika je tu zcela jednoduchá a formální. Obložení stěn je členěno jen jednoduše a plošně. Parkety mají geometrický dekor.

Vyniká portál [45], vrcholící třemi fiálami ukončenými květinovým dekorem. V horní části je oblouk portálu rozdělen na dva menší – kompozičně tak odpovídá oknu v protilehlé stěně. Mezi oblouky jsou umístěny erby. Archivolta je vyplněna rostlinným dekorem, který se vedle kružbového motivu objevuje i na dveřních křídlech. Portál je rámován torcovanými sloupky s hlavicemi pokrytými realistickou vinnou révou. Jde o období vrcholně a pozdně gotických portálů, jaké nalezneme nejen v Anglii, ale i ve střední Evropě. Realistická réva na

---

⁸³ Antonín Pilgram – Encyklopedie dějin města Brna – Profil osobnosti. *Encyklopedie dějin města Brna*, http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_osobnosti&load=4853, vyhledáno 6. 4. 2013.

hlavicích sloupků je pak velmi typickým rysem rané ("cisterciácké") gotiky.⁸⁴ Opět jen archivní výzkum může prokázat, zda je tento "středoevropský" portál nápodobou nějakého anglického vzoru, nebo ohlasem domácího umění.

Schodiště vedoucí z knihovny do obrazárny je jedním ze symbolů lednického zámku. Vřetenové samonosné schodiště je vyrobeno z dubového dřeva a je zdobeno jemnými řezbami. Jednotlivé části jsou spojovány dřevěnými kolíčky a čepy. Jde tedy o zajímavé dílo i z hlediska techniky řemesla. Z hlediska uměleckého uvedme, že zábradlí je tvořeno bohatou gotickou kružbou, jejíž "žebra" přecházejí plynule v olistěné větve. Plné části zábradlí potom pokrývá řezba vinné révy s figurkami ptáčků [46]. Ornamentální řezbou jsou zdobeny i vlastní schody.

Kamenný krb proti dveřím je opticky završen oknem, které tak tvoří jakýsi jeho nástavec. Má vrcholně gotickou kružbu ze dřeva.

Strop je zajímavou syntézou gotiky (prolamovaná výplň kazet) a renesance (strop je kazetový), vytvářející nečekaný eklektický výsledek [47].

5. Z ikonografického hlediska má řezbářská výzdoba lednické knihovny čistě dekorativní charakter, související především s odpočinkovou funkcí místnosti, vyjma erbů umístěných v portálu dveří. Erby zde zprostředkovávají symboliku vhodnou k reprezentaci rodu.

---

⁸⁴Hradec Králové, Klášter Hradiště nad Jizerou, Brno aj.

7. KOMPARACE DŘEVOŘEZBÁŘSKÉ PRÁCE NA HLUBOKÉ NAD VLTAVOU, SYCHROVĚ A LEDNICI

7. 1. Porovnání dřevořezeb

Pokud srovnáme vstupní schodišťové haly všech tří zámků, zjistíme nápadné shody. Schodiště mají zhruba stejný tvar, v kompozici místnosti se také ve všech případech počítá s ochozem ve výšce odpovídající prvnímu patru budovy. Je tak vytvořeno určité jeviště k vítání významných návštěv. Výzdoba sálu pak představuje kulisy dokládající význam domácího pána.

Reprezentace vyžaduje různé výrazové prostředky, a proto je dřevo a dřevořezba použito jen v části místnosti, ovšem ve významné části zámku. Na Sychrově je dokonce nátěrem kamene imitováno dřevo.

Podobnost všech tří schodišť jde tak daleko, že i řezba na zábradlí je odvozena ze stejného ornamentu (rotující kružba). Nejvíce se odlišuje hala na Lednici, kde je největší plocha věnována dřevu a řezby jsou zpracovány s větší invencí (zploštění kružeb v zábradlí, ochoz částečně vysutý).

Srovnání jídelen ukazuje především na odlišnost hlubocké velké jídelny. Jediná ze všech místností na komparovaných zámcích se inspiruje vrcholnou italskou renesancí, což je však dáno jejím mladším původem. Malá jídelna na tomto zámku časově odpovídá srovnatelným sálům na druhých dvou zámcích. Chybí tu zdůrazněné heraldické motivy, což však souvisí s intimnějším účelem místnosti. Všechny tři jídelny (jídelna na Sychrově, malá jídelna na Hluboké a tyrkysový sál na Lednici) dávají velký prostor architektuře provedené ve dřevě. Baldachýny na Sychrově, "předsíň" na Hluboké i portály s fiálami na Lednici napodobují to, co je běžnější v kameni. Co se týče slohů, tak na Hluboké nacházíme pozdní renesanci či manýrismus, tedy nápodobu interiérů z doby Alžběty I. a Jakuba Stuarta z oblíbených vzorníků. Sychrov a Lednice dávají vedle toho větší prostor gotickému stylu. Na Hluboké a Lednici nacházíme i užití románského oblouku, ovšem nejde o projev novorománského slohu, jako spíše romantismu obecně. Řezbář se tedy nehlásí k románskému stylu, ale prostě ke středověku. Podobně romantické je užití maurské hvězdy na jinak goticko-renesančním stropě na Lednici.

Pokud se podíváme na knihovny, zjistíme – nejen z řezbářské výzdoby – že význam knihoven byl na každém ze tří zámků poněkud odlišný. Hlubocká knihovna má velmi silný symbolický náboj. Vedle portrétů významných členů rodu Schwarzenbergů je tu v podobě erbů a nápisů ve vyřezávaných páskách připomenutá dlouhá historie zámku. Knihovna tedy slouží jednak jako běžná rodinná knihovna a jednak jako reprezentační místnost, která má udělat dojem na hosta. Tento reprezentační účel je silně potlačen v knihovně sychrovské, která je sice zařízena velmi kvalitně, ale bez prvoplánových odkazů k dějinám rodu či sídla. Naopak v knihovně lednického zámku nalezneme snad nejpozoruhodnější řezbářská díla z celého zámku (točité schodiště a portál), ale jen menší část z knih patřících do inventáře zámku. Její poslání tedy můžeme označit za především reprezentační.

Srovnat můžeme i kuřácký salon na Hluboké a kulečnickový sál na Sychrově. Ač tomu názvy na první pohled neodpovídají, šlo o místnosti se shodným využitím. Scházela se tu ke společenským hrám a jiným zábavám jak mužská, tak ale i ženská část rodiny.

V obou případech jde o sály s poměrně uměřenou výzdobou. Sychrovská místnost je laděna do světlých tónů a působí odlehčeně, na Hluboké je tomu spíše naopak, ale to vychází z různých použitých slohů. Na Hluboké je to rané baroko, na Sychrově gotika, ovšem se silně klasicizující tendencí (jednoduchost a pravidelnost dekoru). Na Hluboké oproti Sychrovu také pozorujeme více reprezentativních prvků heraldického charakteru než na Sychrově.

V dalším textu se pokusím základní rysy řezbářství tří popsaných zámků, tak jak byly charakterizovány na příkladu výše uvedených místností, generalizovat.

Řezaný dekor na zámku Hluboká slohově odpovídá gotice a pozdní renesanci či manýrismu. I v manýristických celcích místy nalezneme gotický detail, což odpovídá inspiraci anglického sedmnáctého století. Ostrovní umění gotické tvary nikdy zcela nezavrhl, jak ukazuje třeba zámek Hampton Court, a proto i dalo základ romantismu.

Výraznější novogotické rysy některých obytných místností nejsou zcela běžné. Jak je řečeno výše, byly pro obytné pokoje voleny spíše raně novověké vzory. Nejčastější je však pozdně renesanční a raně barokní ornamentika (pilastry, akantové vzory, festony). Ve většině reprezentačních místností, ale i mnoha soukromých převažuje dřevo na většině volných ploch, což Hlubokou odlišuje od Sychrova, ale do značné míry i Lednice. V obou těchto zámcích je na stěnách vedle obložení dán velký prostor i výmalbě a tapetám.

Řezbářské práce na Sychrově se ve větší míře obracejí formálně ke gotice. Pozdně renesančního či manýristického tvarosloví, jak ho známe z Hluboké, je tu spíše v menší míře. Reprezentační místnosti jsou řezbou zdobeny velice bohatě a kompozičně se vcelku podobají reпреzentačním místnostem jiných zámků, jak ukazuje schodišťová hala či královské apartmá. Řezby, zejména novogotické, nalezneme i v soukromých rohanských komnatách. Zde si však můžeme všimnout jejich spíše doplňkového charakteru (kulečnickový salon, lovecký salon aj.), což vynikne například ve srovnání s čítárnou či Hamiltonovým kabinetem z Hluboké. Dekor bývá lineární, nepříliš vystupující, spíše v horizontálních než vertikálních liniích, což gotické estetice přímo protiče. Celkové vyznění sychrovských vyřezávaných celků je – mimo reпреzentační sály – spíše klasicistní a to bez ohledu na použitý gotický dekor. Ukázkovým příkladem je zámecká knihovna.

Na Lednici ve volbě předloh ornamentu zcela převládá gotika. Oproti ostatním dvěma zámkům vyzdvihneme velkou míru převádění reálných kamenných architektur, byť nekonkrétních, do dřeva. Dále pak uměřenost dekoru, u nějž stropy a stěny nepůsobí přeplněným dojmem, jak se může stát např. v Příjímácím salonu na Hluboké. Jinde u komparovaných zámků nevídaný je vliv islámské ornamentiky na výzdobě některých stropů. Tyto orientální prvky mohou souviset s výstavbou romantického minaretu v parku. Zajímavé je taky několik realistických vyřezávaných námětů z přírody, které se na Hluboké a Sychrově objevují vzácněji, skoro vůbec.

7. 2. Možné důvody shod a rozdílů

Nejpodobnější jsou si zámky v reпреzentačních místnostech, které vznikly podle anglických vzorníků, případně ze zkušeností šlechtických zadavatelů, kteří ze soukromých i diplomatických důvodů Velkou Británii navštěvovali.

Přes vnější podobnost jsou rozdíly mezi hlubockými, sychrovskými a lednickými řezbami významné. Ne snad v jednotlivostech či vzorech, ale spíše v celkové koncepci. Tyto koncepce odpovídají charakteru zadavatelů práce.

Rod Schwarzenbergů preferuje luxusní manýristický styl, důstojný a přitom pohodlný. Tento styl navíc odkazuje na 17. století, kdy začal raketový start moci doposavad průměrného šlechtického rodu. Silně se zde projevuje i novogotika, a to také v obytných soukromých

místnostech, kde je její strohost změkčována jemnými malbami vídeňského výtvarníka Gläsera. A samozřejmě je zde velmi výrazný osobní vliv kněžny Eleonory Schwarzenbergové a jejího osobního romantického citění. O jejím vlivu na výzdobu svědčí dochované písemné prameny.

Klasicistní kompozice novogotické výzdoby sychrovského zámku pak snad vyplývá z architektury, v níž zůstalo zachováno mnoho z původního klasicistního charakteru zámku a též z francouzského původu stavebníků. Vezměme na vědomí, že klasicismus byl vůdčím stylem ve většině fází francouzského umění, například zámek Versailles je postaven právě v klasicistním stylu.

Lednický zámek charakterizuje velice kvalitní řemeslo a některé neobvyklé detaily (realistické přírodní náměty a architektonické odkazy na podunajskou pozdní gotiku) související s vídeňskou orientací rodu Liechtensteinů. Právě ve Vídni rod vyhledával řezbáře. Maurské prvky pak vycházejí ze specifík lednického romantismu, který stvořil v parku minaret mnohem dříve, než došlo k přestavbě vlastního zámku.

Zajímavý je rozdíl mezi přístupem k prezentaci dějin místa. Hlubočtí Schwarzenbergové, kteří na svém sídle vystřídali tak významné majitele, jako byli čeští králové, Vítkovci či Pernštejnové, neměli problém s přihlášením se k této tradici (viz zejména knihovna). Naopak francouzské Rohany dějiny Sychrova neoslovovaly, navíc zde před nimi figurovaly jen rodiny regionálního významu, a proto zde nenajdeme ani stopy po připomínce předrohanských dějinách místa. Lednici v této souvislosti nemůžeme srovnávat, protože byla jen v rukou rodu Lichtensteinů a převážnou část své historie a dějiny místa se tak s dějinami rodu spojují.

8. ZÁVĚR

Pokud srovnáme hlubocké dřevořezby s dalšími historizujícími zámky, můžeme říci, že téměř "povinné" anglické vzory byly modifikovány osobním vkusem vlastníků, což lze vysledovat i jinde, zejména v Sychrově. Na Hluboké měla velký vliv osobnost kněžny Schwarzenbergové.

Vliv a osobnosti šlechticů jsou v historiografii velmi popsány, na rozdíl od tvůrců dřevořezeb. Pro nedostatečnou pozornost, která je jim v literatuře věnována nemůžeme pevněji rozhodnout o konkrétních osobních podílech jednotlivců. Lze sestavit pouze hrubý nástin, o němž se v následujících odstavcích pokusím.

Srovnání autorů dřevořezeb bylo velmi obtížné, neboť kvalita jejich práce je v jednotlivých objektech na velmi rozdílné úrovni. Přesto můžeme dojít k následujícímu shrnutí, respektive modelu personálního zajištění vzniku architektonické dřevořezby.

Základní návrh dřevořezeb do jednotlivých místností si stavebníci nechávali udělat od projektanta celé stavby. Obvykle šlo o významného architekta s mezinárodní reputací, který měl k danému aristokratovi jen čistě smluvní vztah. Vlastní realizací se tento projektant zabýval většinou jen v prvních fázích stavby. Pak práci řídil a projekt upravoval někdo s příslušným technickým vzděláním, ovšem vázaný na stavebníka i osobně, různými relikty feudálních vztahů. Obvykle měl titul ředitele knížecí stavební kanceláře a podobně. Sychrovský Josef Pruvot, syn poddaného, který přišel do Čech s Rohany, vystudoval za knížecí peníze a celý život pracoval pouze pro Rohany, jenž je velmi ilustrativním příkladem.

Vlastním provedením řezeb a případnými praktickými úpravami projektu pak byli pověřováni truhlářští mistři z regionu. Jednak to bylo finančně nejvýhodnější a jednak měli tito lidé v začátcích výstavby popisovaných zámků ještě robotní povinnost. Často se u nich projevovalo umělecké nadání, které však mohli projevit jen zcela okrajově, neboť byli velmi silně vázáni projekty.

Zde je velký prostor pro budoucí výzkum a to zejména v archivních pramenech. Pro Hlubokou jde zejména o dokumenty schwarzenberské stavební správy uložené v Oblastním archivu Třeboň, které doposud nejsou nijak zpracovány.

Další směr, kterým by se měl budoucí výzkum hlubocké dřevorezby ubírat, je důkladnější katalogizace. To nebylo v mých silách z důvodu nepřístupnosti značné části místností v zámku a z důvodu časové náročnosti důkladné katalogizace v částech přístupných. Zde je prostor spíše pro nějakou památkovou instituci, která takovou katalogizaci může zvládnout časově i personálně.

9. OBRAZOVÁ PŘÍLOHA

Obr. 1. Hluboká nad Vltavou, letecký pohled

Obr. 2. Sychrov, letecký pohled

Obr. 3. Lednice, letecký pohled

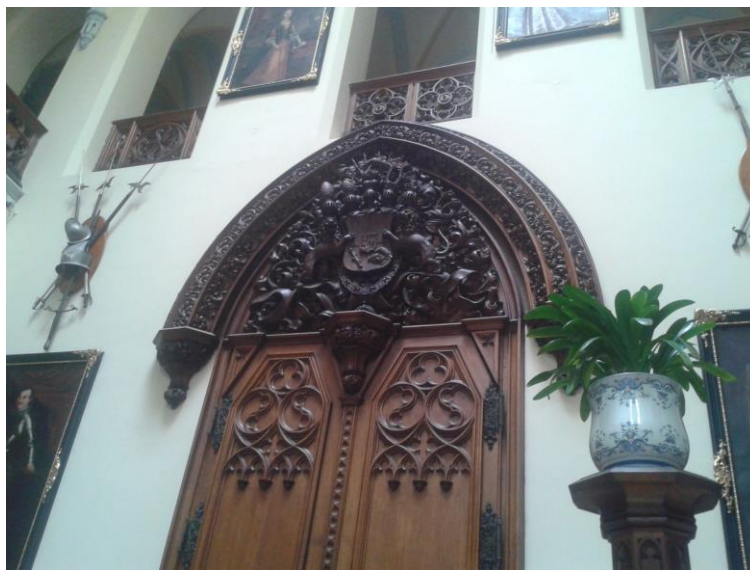

Obr. 5. Hluboká, Schodišťová vstupní hala

Obr. 4. Hluboká, detail zábradlí schodiště

Obr. 6. Hluboká, portál ve vstupní hale

Obr. 7. Hluboká, Ložnice kněžny Eleonory

Obr. 8. Hluboká, Oblékárna

Obr. 9. Hluboká, Hamiltonův kabinet

Obr. 10. Hluboká, Hamiltonův kabinet – detail dveří

Obr. 11. Hluboká, Ranní salon

Obr. 12. Hluboká, Ranní salon, detail
orámování obrazu

Obr. 13. Hluboká, Čítárna

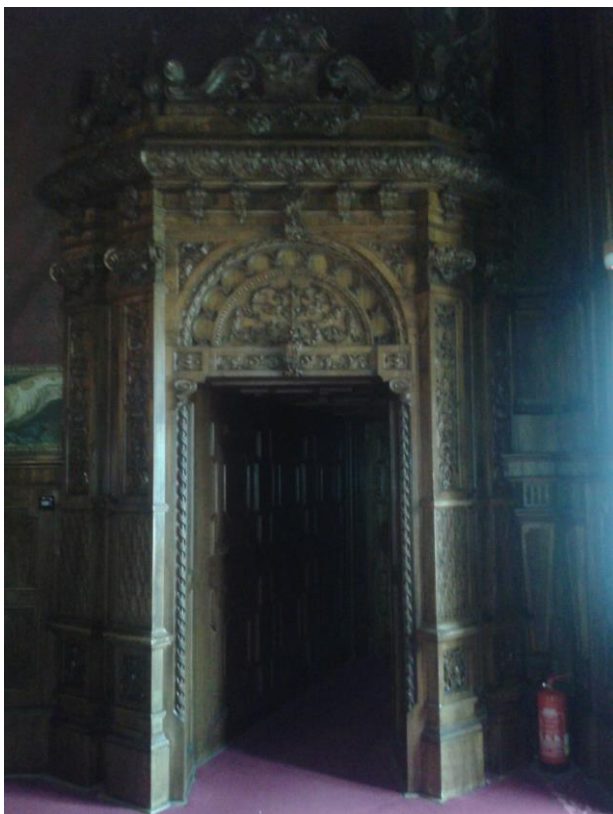

Obr. 14. Hluboká, Čítárna, detail
tordovaného sloupu a rámu zrcadla

Obr. 15. Hluboká, Čítárna, detail horního
rámu zrcadla

Obr. 16. Hluboká, Malá jídelna, portál

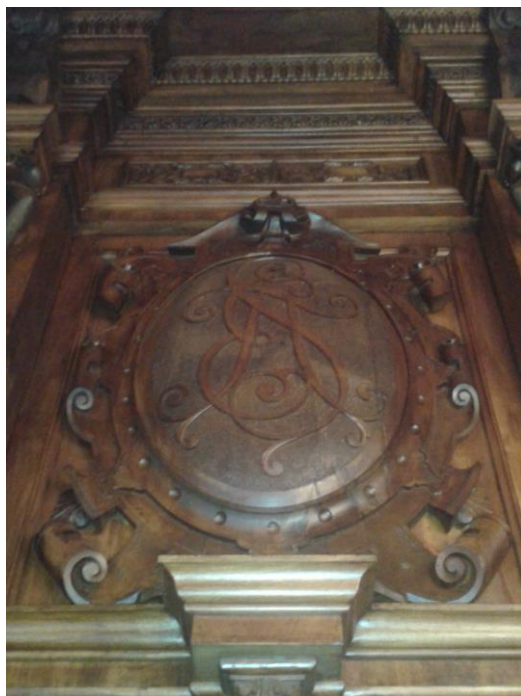
Obr. 17. Hluboká, Malá jídelna, detail rámu zrcadla

Obr. 18. Hluboká, Kuřácký salon

Obr. 19. Hluboká, Přijímací salon

Obr. 20. Hluboká, Přijímací salon,
detail portálu – schwarzenberský
monogram

Obr. 21. Hluboká, Přijímací
salon, detail krbového nástavce

Obr. 22. Hluboká, Velká jídelna

Obr. 23. Hluboká, Velká jídelna, detail portálu – korintský sloup

Obr. 24. Hluboká, Velká jídelna, krbový nástavec

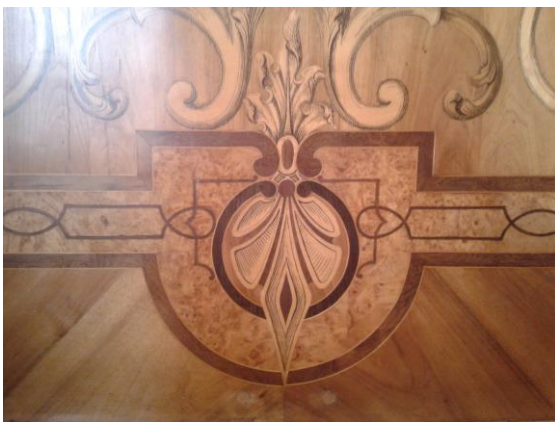
Obr. 25. Hluboká, Knihovna

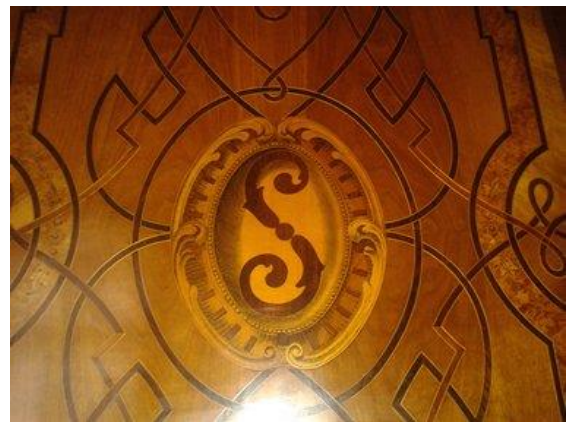
Obr. 26. Hluboká, Knihovna, detail parket

Obr. 27. Hluboká, Knihovna, detail obložení stěn – tzv. rybí šupiny

Obr. 28. Hluboká, Knihovna, detail obložení stěn intarzií a perokresbou

Obr. 29. Hluboká, Knihovna, detail obložení stěn intarzií

Obr. 30. Sychrov, Schodišťová hala

Obr. 31. Sychrov, Schodišťová hala,
detail zábradlí

Obr. 32. Sychrov, Schodišťová
hala, detail sloupku se lvem
štítonošem

Obr. 33. Sychrov, Velká jídelna

Obr. 34. Sychrov, Velká jídelna, baldachýn

Obr. 35. Sychrov, Velká jídelna, detail kazetového stropu

Obr. 36. Sychrov, Knihovna

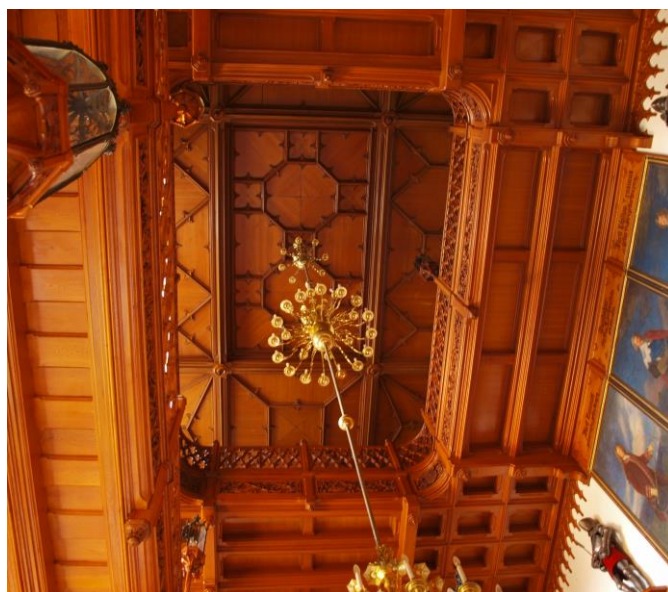
Obr. 37. Sychrov, Kulečnický sál

Obr. 38. Sychrov, Kulečnický sál,
detail stropu

Obr. 39. Lednice, Schodišťová hala

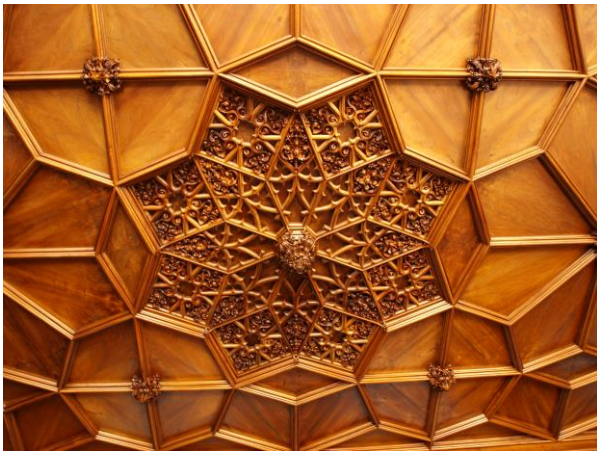

Obr. 40. Lednice, Schodišťová hala, schodiště z podhledu

Obr. 41. Lednice, Tyrkysový sál

Obr. 42. Lednice, Tyrkysový sál, detail stropu

Obr. 43. Lednice, Tyrkysový sál, detail portálu

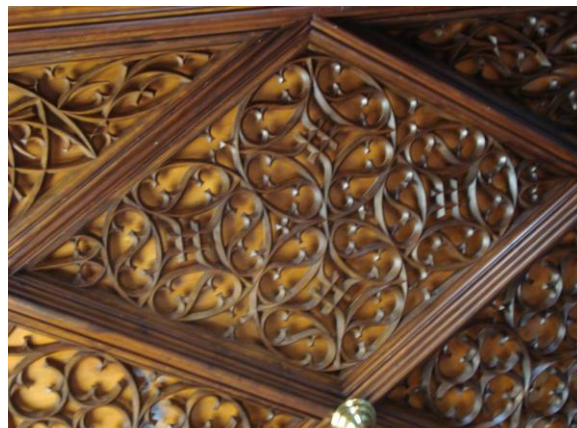
Obr. 44. Lednice, Knihovna

Obr. 45. Lednice, Knihovna, portál

Obr. 46. Lednice, Knihovna, detail schodiště

Obr. 47. Lednice, Knihovna, detail stropu

10. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A INTERNETOVÝCH ZDROJŮ

10. 1. Literatura

Josef Anderle, Dějiny rodu Schwarzenbergů, in: Vladimír Škutina, *Český šlechtic František Schwarzenberg*, Praha 1990, s. 195–200.

Miloš Kadlec, Interiérová instalace zámku Sychrov a její geneze, *Cour d' honneur II.*, 1998, s. 18–21.

Jiří Kuthan, *Aristokratická sídla období romantismu a historismu*, Praha 2001.

Květa Křížová, Historický vývoj interiéru - materiály a dokumenty k jeho studiu Kamil Rohan (1800–1892) a Jindřich Eckert (1833–1905), in: *Kníže Kamil Rohan – novogotika a zámek Sychrov: sborník příspěvků z odborného semináře pořádaného Správou státního zámku Sychrov dne 13. 11. 2002*, Sychrov 2004, s. 10–13.

Marie Mžyková, *Romantický historismus: Novogotika: výběrový katalog expozice na zámku Sychrově a hradu Bítově*, Sychrov 1995.

Marie Mžyková, K identifikaci portrétu člena maltézského řádu v rohanské portrétní galerii, in: *Kníže Kamil Rohan - novogotika a zámek Sychrov: sborník příspěvků z odborného semináře pořádaného Správou státního zámku Sychrov dne 13. 11. 2002*. Sychrov 2004, s. 22–25.

Doubravka Olšáková, Spolková a politická činnost knížete K. Rohana ve 40. letech 19. Století, in: *Kníže Kamil Rohan – novogotika a zámek Sychrov: sborník příspěvků z odborného semináře pořádaného Správou státního zámku Sychrov dne 13. 11. 2002*. Sychrov 2004, s. 30–34.

Ottův slovník naučný: ilustrovaná encyklopedie všeobecných vědomostí, Praha 1903.

Emanuel Poche, *Umělecké památky Čech (1.)*, Praha 1977.

Emanuel Poche, *Umělecké památky Čech (3.)*, Praha 1980.

Emanuel Poche, *Umělecké památky Čech (4.)*, Praha 1982.

Marie Pospíšilová, Architektura zámku Sychrov, *Cour d' honneur II.*, 1998, s. 16–17.

Antoinette de Rohan – Chabot, Rohan – Chabot, *Cour d' honneur II.*, 1998, s. 58–59.

Bohumil Samek, *Umělecké památky Moravy a Slezska (2.)*, Praha 1999.

Pavel Zahradník – Karel Ksandr, *Stavebně historický průzkum zámku Hluboká. Dějiny objektu*, České Budějovice 2003, rukopis uložen v archivu NPÚ, UOP České Budějovice.

Vladimír Tregl, *Řezbářská rodina z Husy u Sychrova* (bakalářská práce), Ústav pro dějiny křesťanského umění KTFUK, Praha 2006.

Valentin Urfus, Lamottové z Frintropu, sychrovští páni a ještědská pověst, *Cour d' honneur II.*, 1998, s. 10–13.

Pavel Vlček, *Encyklopedie českých zámků*, Praha 1994.

Pavel Vlček, *Ilustrovaná encyklopedie českých zámků*, Praha 1999.

Pavel Vlček, *Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách*, Praha 2004.

Jindřich Vyběral, *Století dědiců a zakladatelů: architektura jižních Čech v období historismu*, Praha 1999.

10. 2. Internetové zdroje

Oficiální stránky zámku Hluboká – Podrobný popis. GALILEO CORPORATION.

Oficiální stránky zámku Hluboká – Státní zámek, <http://www.zamek-hluboka.eu/prohlidkove-trasy/reprezentacni-saly/podrobny-popis/>, vyhledáno 2. 4. 2013.

Antonín Pilgram – Encyklopedie dějin města Brna – Profil osobnosti, *Encyklopedie dějin města Brna*, http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_osobnosti&load=4853, vyhledáno 6. 4. 2013.

Lednice, zámek – Alois II. kníže z Liechtensteina, NÁRODNÍ PAMÁTKOVÝ ÚSTAV, NPÚ – Národní památkový ústav, <http://www.npu.cz/pro-odborniky/narodni-pamatkovy-ustav/medialni-kampane/romanticky-sen/lednice-zamek/vypis/detail/6-lednice-zamek-alois-ii/>, vyhledáno 2. 4. 2013.

Lednice, zámek – Vřetenové schodiště, NÁRODNÍ PAMÁTKOVÝ ÚSTAV, NPÚ – *Národní památkový ústav*, <http://josefov.npu.cz/pro-odborniky/narodni-pamatkovy-ustav/medialni-kampane/romanticky-sen/morava/vypis/detail/14-lednice-zamek-vretenove/>, vyhledáno 2. 4. 2013.

11. SEZNAM VYOBRAZENÍ

Obr. 1. Hluboká nad Vltavou, letecký pohled [zdroj: <http://www.castles.cz/zamek-hluboka-nad-vltavou/galerie-obrazky.html>]

Obr. 2. Sychrov, letecký pohled [zdroj: <http://www.castles.cz/zamek-sychrov/galerie-obrazky.html>]

Obr. 3. Lednice, letecký pohled [zdroj: <http://www.fotokouba.cz/fotoalbum/ceska-republika---letecke-fotografie/ceska-republika---letecky-3/lednice-03.jpg.html>]

Obr. 4. Schodišťová vstupní hala – zámek Hluboká nad Vltavou
[zdroj: <http://www.castles.cz/zamek-hluboka-nad-vltavou/galerie-obrazky-interiery.html>]

Obr. 5. Hluboká nad Vltavou, detail zábradlí schodiště ve vstupní hale [foto: Michaela Klimešová]

Obr. 6. Hluboká nad Vltavou, portál ve vstupní hale [foto: Michaela Klimešová]

Obr. 7. Hluboká nad Vltavou, Ložnice kněžny Eleonory [zdroj: <http://www.castles.cz/zamek-hluboka-nad-vltavou/galerie-obrazky-interiery.html>]

Obr. 8. Hluboká nad Vltavou, Oblékárna [zdroj: <http://www.castles.cz/zamek-hluboka-nad-vltavou/galerie-obrazky-interiery.html>]

Obr. 9. Hluboká nad Vltavou, Hamiltonův kabinet [zdroj: <http://itras.cz/zamek-hluboka-nad-vltavou/galerie/12754/>]

Obr. 10. Hluboká nad Vltavou, Hamiltonův kabinet – detail dveří z lipového dřeva [foto: Michaela Klimešová]

Obr. 11. Hluboká nad Vltavou, Ranní salon [zdroj: <http://www.zamek-hluboka.eu/prohlidkove-trasy/reprezentacni-saly/>]

Obr. 12. Hluboká nad Vltavou, Ranní salon, detail orámování obrazu [foto: Michaela Klimešová]

Obr. 13. Hluboká nad Vltavou, Čítárna [zdroj: <http://www.zamek-hluboka.eu/prohlidkove-trasy/reprezentacni-saly/podrobny-popis/>]

Obr. 14. Hluboká nad Vltavou, Čítárna, detail torčovaného sloupu a rámu zrcadla [foto: Michaela Klimešová]

Obr. 15. Hluboká nad Vltavou, Čítárna, detail horního rámu zrcadla [foto: Michaela Klimešová]

Obr. 16. Hluboká nad Vltavou, Malá jídelna, portál vedoucí z jídelny do čítárny [foto: Michaela Klimešová]

Obr. 17. Hluboká nad Vltavou, Malá jídelna, detail rámu zrcadla [foto: Michaela Klimešová]

Obr. 18. Hluboká nad Vltavou, Kuřácký salon [zdroj: <http://itras.cz/zamek-hluboka-nad-vltavou/galerie/12760/>]

Obr. 19. Hluboká nad Vltavou, Přijímací salon [zdroj: <http://www.castles.cz/zamek-hluboka-nad-vltavou/galerie-obrazky-interiery.html>]

Obr. 20. Hluboká nad Vltavou, Přijímací salon, detail portálu – kartuše se schwarzenberským monogramem [foto: Michaela Klimešová]

Obr. 21. Hluboká nad Vltavou, Přijímací salon, detail krbového nástavce [foto: Michaela Klimešová]

Obr. 22. Hluboká nad Vltavou, Velká jídelna [zdroj: <http://www.castles.cz/zamek-hluboka-nad-vltavou/galerie-obrazky-interiery.html>]

Obr. 23. Hluboká nad Vltavou, Velká jídelna, detail portálu – korintský sloup [foto: Michaela Klimešová]

Obr. 24. Hluboká nad Vltavou, Velká jídelna, krbový nástavec [foto: Michaela Klimešová]

Obr. 25. Hluboká nad Vltavou, Knihovna [zdroj: <http://www.castles.cz/zamek-hluboka-nad-vltavou/galerie-obrazky-interiery.html>]

Obr. 26. Hluboká nad Vltavou, Knihovna, detail parket [foto: Michaela Klimešová]

Obr. 27. Hluboká nad Vltavou, Knihovna, detail obložení stěn u krbu – tzv. rybí šupiny [foto: Michaela Klimešová]

- Obr 28. Hluboká nad Vltavou, Knihovna, detail obložení stěn intarzií a perokresbou [foto: Michaela Klimešová]
- Obr. 29. Hluboká nad Vltavou, Knihovna, detail obložení stěny intarzií ve výklenku [foto: Michaela Klimešová]
- Obr. 30. Sychrov, Schodišťová hala [zdroj: <http://www.castles.cz/zamek-sychrov/galerie-obrazky-interiery.html>]
- Obr. 31. Sychrov, Schodišťová hala, detail zábradlí – rozetová kružba [foto: Michaela Klimešová]
- Obr. 32. Sychrov, Schodišťová hala, detail sloupku zábradlí se lvem štítonošem [foto: Michaela Klimešová]
- Obr. 33. Sychrov, Velká jídelna [zdroj: <http://www.castles.cz/zamek-sychrov/galerie-obrazky-interiery.html>]
- Obr. 34. Sychrov, Velká jídelna, baldachýn [foto: Michaela Klimešová]
- Obr. 35. Sychrov, Velká jídelna, detail kazetového stropu [foto: Michaela Klimešová]
- Obr. 36. Sychrov, Knihovna [zdroj: <http://www.castles.cz/zamek-sychrov/galerie-obrazky-interiery.html>]
- Obr. 37. Sychrov, Kulečnickový sál [zdroj: <http://www.castles.cz/zamek-sychrov/galerie-obrazky-interiery.html>]
- Obr. 38. Sychrov, Kulečnickový sál, detail stropu [foto: Michaela Klimešová]
- Obr. 39. Lednice, Schodišťová hala [foto: Michaela Klimešová]
- Obr. 40. Lednice, Schodišťová hala, schodiště z pohledu [foto: Michaela Klimešová]
- Obr. 41. Lednice, Tyrkysový sál [foto: Michaela Klimešová]
- Obr. 42. Lednice, Tyrkysový sál, detail stropu – osmicípá hvězda [foto: Michaela Klimešová]
- Obr. 43. Lednice, Tyrkysová sál, detail portálu – ohnutá fíála [foto: Michaela Klimešová]
- Obr. 44. Lednice, Knihovna [foto: Michaela Klimešová]

Obr. 45. Lednice, Knihovna, portál vchodových dveří [foto: Michaela Klimešová]

Obr. 46. Lednice, Knihovna, detail schodiště – motiv kružeb, listoví, vinné révy [foto: Michaela Klimešová]

Obr. 47. Lednice, Knihovna, detail stropu [foto: Michaela Klimešová]